

Förstaspråkens roll i förskolan

-

En översiktsstudie om hur undervisning i andra språk än majoritetsspråket kan realiseras i förskolans utbildning

Namn: Molly Börjesson och Jenny Ivarsson

Program: Förskolläraryrket

Examensarbete:	15 hp
Kurs:	LÖXA2G
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT/22
Handledare:	Åsa Wahlström Smith & Rauni Karlsson
Examinator:	Anne Kultti

Nyckelord: Modersmål, förstaspråk, flerspråkighet, förskolepersonal, språkutveckling, strategi och transspråkande

Abstract

Syftet med följande studie är att undersöka hur forskning beskriver att förskollärare och arbetslag arbetar med barns förstaspråk/modersmål i förskolan. Delsyftet är att undersöka hur forskning beskriver förskollärares och arbetslagets arbete med flerspråkighet. Det är möjligt att urskilja en oro och tveksamhet i de didaktiska val kring hur personal arbetar och ska arbeta med läroplanens mål kring modersmål. I studien studeras dessa didaktiska val och den synliggör en problematik i förskolans verksamhet kopplat till läroplanens formuleringar. Studien undersöker barnens modersmålsutveckling, pedagogers inställning till modersmålsundervisning, hur väl förskolor uppnår målet i läroplanen samt hur modersmålsundervisning påverkar hela barngruppen.

En systematisk översiktsstudie valdes som metod för att möjliggöra ett fördjupat resultat utifrån studiens syfte. Datan behandlades genom protokoll och tabeller vilket bidrog till en systematisk databearbetning som är avgörande för en systematisk översiktsstudie. Vidare analyserades och syntetiserades datan för att kunna sammanställas. Utifrån resultatet fördes en diskussion i relation till frågeställningar, syfte och teori.

Sammanfattat visar resultatet på en kunskapslucka inom forskningsfältet där det saknas faktiska resultat kring barns förstaspråksutveckling i förskolan. Det var dock möjligt att föra en metoddiskussion där vi problematiserar vår metod och dess påverkan på resultatet. Resultatdiskussionen leder till ett synliggörande av den komplexitet som förskollärare ställs inför i arbetet med barns förstaspråk. Det lyfts även hur vidare forskning kan bidra till ytterligare granskning av hur barns förstaspråksutveckling sker.

I början av vår studie var målet att sammanställa en handbok för arbetet med barns förstaspråk i förskolan. Utifrån vårt resultat går det dock inte att sammanställa en handbok med framgångsrika strategier som utvecklar barns förstaspråk, eftersom det saknas forskningsfynd på om språkutveckling faktiskt sker. Däremot lyfter studien många strategier som förskolor nationellt och internationellt använder för att uppmärksamma barns förstaspråk i förskolans vardag. Resultatet hoppas vi kan bidra med inspiration och reflektion av det praktiska arbetet men även för vidare forskning inom ämnet.

Förord

Vi vill börja med att tacka våra medstudenter Lovisa och Karin för allt det stöd vi fått från er under arbetets gång men även under hela vår utbildning. Tack för alla luncher där vi kunnat dela våra erfarenheter och hitta trygghet i varandra.

Vi vill också tacka våra handledare för möjligheter att utvecklas och fördjupa våra kunskaper. Tack Åsa Wahlström Smith för att du öppnade upp för nya perspektiv och tack Rauni Karlsson för att du hjälpte oss i slutskedet av arbetet.

Innehållsförteckning

Förord	1
1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	1
2 Bakgrund	2
2.1 Styrdokument och samhällsförändringar	2
2.2 Dilemman i förskollärarens uppdrag	3
2.3 Begreppsdefinitioner	3
3 Teoretisk utgångspunkt och centrala begrepp	3
3.2 Sociokulturell teori	4
4 Metod och genomförande	4
4.1 Tillvägagångssätt	5
4.2 Kvalitativa och kvantitativa metoder	5
4.3 Reliabilitet, validitet och generalisering	6
4.4 Etik	6
4.5 Avgränsningar	6
4.6 Datainsamling, inklusions- och exklusionskriterier	7
4.7 Urvalsprocess	7
4.8 Databearbetning och analys	8
5 Resultat	9
5.1 Del 1	9
5.1.1 Den enspråkiga normen	9
5.1.2 Vårdnadshavares inflytande	10
5.1.3 Situationer som inte tas till vara	11
5.2 Del 2	11
5.2.1 Arbetslagens inställning	11
5.2.2 Uppmuntra och visa intresse	12
5.3 Del 3	13
5.3.1 Aktiviteter som möjliggör språkande i barnens förstaspråk	13
5.3.1.1 Böcker och bokläsning	14
5.3.1.2 Digitala verktyg	15
5.3.1.3 Sång och musik	15
5.3.2 Transspråkande	16
5.4 Del 4	17
5.4.1 Semantisk förståelse	17
6 Diskussion	17
6.1 Metoddiskussion	18
6.2 Resultatdiskussion	20
6.2.1 Vad innebär det att uppmärksamma barnens förstaspråk?	20
6.2.2 Identitetsskapande	22
6.2.3 Genomgång av aktiviteter och dess betydelse	23

6.2.4 Barngruppens språkande	24
6.3 Slutsats	25
6.4 Vidare forskning	26
7 Referenslista	27
8 Bilagor	31

1 Inledning

Följande studie är en översiktsstudie som handlar om hur förskolor arbetar med barns förstaspråk och flerspråkighet. I studien kommer begreppen modersmål och förstaspråk användas synonymt (Wedin, 2017). Det finns en splittring i forskning kring vilket begrepp som borde användas och därför kommer referensernas ställningstagande till begreppen påverka huruvida vilket begrepp det är som används.

Det är möjligt att urskilja en komplexitet i de förväntningar som finns på förskola och förskollärare utifrån de mål som är skrivna i läroplanen. I den reviderade läroplanen står det att barn med annat modersmål än svenska ska få möjlighet att utveckla både sitt modersmål och det svenska språket vilket även framkommer i skollagen (Läroplan för förskola [Lpfö18], 2018; SFS 2010:800). Utifrån detta uppdrag kan möjliga utmaningar och dilemman bli synliga i hur målen ska fullföljas i praktiken (Puskás, 2013), vilket kommer redogöras för i denna studie.

Som studenter på förskolläraryrket har vi fått utbildning inom språkutveckling i förskolan och även haft verksamhetsförlagd utbildning där våra teoretiska kunskaper från universitetet har praktiserats på olika förskolor. Trots detta upplever vi en osäkerhet kring hur vi i vår framtida profession ska arbeta med målet om att alla barn ska få möjlighet att utveckla "både det svenska språket och sitt modersmål, om barnet har ett annat modersmål än svenska" (Lpfö18, 2018, s. 14). En liknande osäkerhet lyfts av Wedin och Rosén (2021) där de redogör för hur den språkliga mångfalden i Sverige ständigt ökar och de barn som talar ett annat språk än svenska i sin hemmiljö blir allt fler. Detta speglas heller inte på förskolläraryrket där författarna menar att studenterna inte blir tillräckligt förberedda för att möta alla barn och vårdnadshavare i sin yrkesroll, trots att ett examensmål handlar om att kunna bemöta vårdnadshavare med olika språkliga bakgrunder (Högskoleförordningen 1993:100). Osäkerheten kring hur förberedda både förskolor och lärarstudenter är för att arbeta med målen kring mångkultur är något som även Lahdenperä (2018) lyfter. Utifrån denna bakgrund väcktes idén kring att undersöka vad forskning säger om hur förskolor arbetar med barns flerspråkighet och förstaspråk. Vi har valt att utföra en systematisk översiktsstudie för att kunna göra en fördjupad analys och sammanställa tidigare forskning. Vi hoppas att resultatet ska vara kunskapsutvecklande för oss, och stärka oss i vår kommande yrkesprofession vilket i sin tur kan bidra till barnens utveckling.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka hur forskning beskriver att förskollärare och arbetslag arbetar med barns förstaspråk/modersmål i förskolan. Delsyftet är att undersöka hur forskning beskriver förskollärares och arbetslagets arbete med flerspråkighet. Vi vill sammanställa en rapport till verksam personal inom förskolan med strategier över hur arbetet kan realiseras i praktiken.

Studien utgår från följande frågeställningar:

- Vad säger forskning kring huruvida förskolor uppnår målet med att barnen i förskolan ska få möjlighet att utveckla sitt modersmål/förstaspråk?
- Vad säger forskning om hur förskolepersonal ser på arbetet med barns modersmål/förstaspråk utifrån läroplanens uppdrag?
- Vilka arbetssätt och strategier visar forskning att förskolor använder för att arbeta med barns modersmålsutveckling/förstaspråksutveckling?

- Påverkar användandet av andra språk än svenska barngruppens generella språkutveckling och i så fall hur?

2 Bakgrund

Bakgrunden kommer behandla styrdokument och historiska faktorer som påverkat modersmålsundervisningen i förskola för att placera ämnet i ett större sammanhang. Det skapar förståelse för hur modersmålsundervisningen förändrats samt för hur den ser ut idag. Vidare kommer dilemman i förskollärarens uppdrag samt begreppsdefinitioner presenteras.

2.1 Styrdokument och samhällsförändringar

Förskolan har gått från att vara en enspråkig praktik till att bli flerspråkig på en förhållandevis kort tid. Detta för med sig att förskollärare och annan personal i förskolan behöver kunskap för att kunna anta utmaningen att göra flerspråkighet till en tillgång och inte ett hinder i förskolans utbildning, alltså att flerspråkighet kan bli till verktyg för barns utveckling och lärande (Kultti & Harju-Luukkainen, 2017).

Det finns en komplexitet och tvetydighet gällande undervisning i barns modersmål. Björk-Willén (2006) uppmärksammar en samhällssyn som å ena sidan menar att vi ska främja och lyfta språklig mångfald men å andra sidan menar att det viktigaste är att barnen ska tillägna sig goda färdigheter i det svenska språket. Före 90-talet lyftes och uppmärksammades flerspråkighet och många förskolor riktade in sig på språklig mångfald där även personalen var flerspråkig. Dessutom var modersmålsundervisningen väl utbyggd (Björk-Willén, 2006). Författaren lyfter att det skedde ekonomiska nedskärningar under 90-talet vilket ledde till att det stöd som fanns för modersmålsundervisningen minskade.

1998 kom den första läroplanen för förskola. I förskolans uppdrag stod det beskrivet att förskolan skulle erbjuda undervisning i barnets alla modersmål (Lpfö98, 1998). Trots formuleringen "förskolan skall bidra till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål" (Lpfö98, 1998, s.10) skedde ingen vidare förändring i modersmålsstödet i förskolan under början av 2000-talet. Statistik och uppföljningar har synliggjort att det inte skett någon förändring i hur modersmålsstödet ökat efter ändringarna i läroplanen (Skolverket, 2003).

I förskolans läroplan finns formuleringar om vad förskolan ska arbeta med men varken i läroplanen från 1998 eller i den som förskolan använder idag från 2018 står det formulerat hur arbetet ska genomföras (Lpfö98, 1998; Lpfö18, 2018). Därför finns det inget enskilt rätt svar för hur förskollärare och annan personal på bästa sätt ska skapa möjligheter för barns flerspråkighet (Kultti & Harju-Luukkainen, 2017). En förutsättning för flerspråkig undervisning innebär att förskolan behöver skapa främjande språkmiljöer på varierande sätt, vilket kräver olika strategier där grunden handlar om att skapa en acceptans av mångfald. Liksom mycket annat i förskolan kan vi inte ha en strategi som fungerar överallt. Allt beror på situation, barngrupp, miljömässiga förutsättningar och resurser om en strategi är bra och givande eller inte (Kultti & Harju-Luukkainen, 2017).

Enligt skollagen och förskolans läroplan ska förskolans utbildning vara likvärdig för alla, vilket möjliggörs genom att ta vara på barnens flerspråkighet (Lpfö18, 2018; SFS 2010:800). Genom att tidigt ge barn möjlighet att möta olika språk på ett naturligt sätt i sin vardag kommer förskollärare kunna främja barns användning av olika språk. Det bidrar till att barnen

kan lära och läras av varandra, de skapar förståelse för varandra och får känna tillhörighet (Kultti & Harju-Luukkainen, 2017).

2.2 Dilemman i förskollärarens uppdrag

Det är förskolans ansvar att målen i läroplanen ska uppfyllas, framförallt förskollärarens eftersom det är dennes uppdrag att ansvara för det pedagogiska innehållet i förskolan (Lpfö18, 2018). Då det inte står beskrivet i läroplanen hur arbetslaget ska arbeta med barnens modersmål kan det öppna upp för tolkningar baserade på praktiska överväganden. Dessa praktiska överväganden grundar sig på samhälleliga normer och värderingar, normer och värderingar som kan stå i konflikt med varandra (Pukás, 2013). Cromdal och Evaldsson (2004) redogör för att det finns en enspråkig norm i samhället. Ett ideologiskt dilemma beskrivs där den enspråkiga normen står i konflikt med den mångkulturella policyn som förskolan ska följa. Det ideologiska dilemman grundar sig inte i läroplanen utan framkommer på en samhällelig nivå. De olika synsätten på språk i samhället, å ena sidan enspråkig och å andra sidan flerspråkig skapar en värdekonflikt på ideologisk nivå men som även tar sig uttryck i vardagliga dilemman i förskolan (Pukás, 2013). Förskolläraren möter därav utmaningar i sitt arbete med målen kring förstaspråk då det redan på samhällelig nivå finns faktorer som påverkar värderingar och normer, vilket läroplanens framskrivning som tidigare nämnts öppnar upp för (Pukás, 2013).

Trots denna komplexitet i arbetet med läroplanens mål är det av stor vikt att förskolan arbetar med barnens förstaspråk. Det finns studier och forskning som motiverar detta (Cromdal & Evaldsson, 2004). Ett starkt argument är att undervisning i förstaspråk stödjer utvecklingen av ett andraspråk. Arbetet med förstaspråk styrker även barns personliga och kulturella identitet (Cromdal & Evaldsson, 2004). Ett ytterligare argument för varför förskolan ska jobba med kulturell mångfald, där språk ingår, handlar om att hela barngruppen ska få positiva erfarenheter av att möta olikheter och utveckla en förståelse för olika levnadsförhållanden (Skolverket, 2003).

2.3 Begreppsdefinitioner

Modersmål definieras som det eller de första språk ett barn lär sig använda för att kunna tolka sin omgivning (Kultti, 2014). Idag används förstaspråk som en synonym till modersmål (Wedin, 2017). Tidigare har begreppet hemspråk använts, termen avskaffades då det var problematiskt att det kunde syfta på ett språk som man bara använde hemma (Cromdal & Evaldsson, 2004). I studien syftar förstaspråk på andra verbala språk än svenska även om svenska för många är deras förstaspråk, detta för att uppmärksamma förskolans arbete med flerspråkighet. Det första språket som barn egentligen tillägnar sig är det icke-verbala språket, så som mimik, gester och joller (Liberg, 2010). Det räknas inte in som barnets förstaspråk i den här studien, utan det handlar om de verbala språken. Flerspråkighet innefattar i studien barn som talar mer än ett verbalt språk. Till förskolepersonal räknas alla verksamma inom förskolan, såsom förskollärare, barnskötare och förskolläraryrassistenter.

3 Teoretisk utgångspunkt och centrala begrepp

Hur vi ser på olika fenomen beror på våra erfarenheter. Inom vetenskaplig kunskapsbildning är det viktigt att det finns en systematik i hur vi ser på det som studeras, resultatet ska inte påverkas av personliga erfarenheter och värderingar. För att uppnå denna systematik behöver man inta ett teoretiskt perspektiv. Teoretiska perspektiv fungerar som ett systematiskt

tillvägagångssätt i behandling av begrepp, analys och diskussion. Teorier behandlar olika begrepp som ofta har en relation till varandra (Pramling, 2020). Det är viktigt att välja en teori som ger möjlighet att besvara en undersöknings frågeställningar, då det är utifrån teorin som empirin studeras.

Ahrne och Svensson (2015) beskriver teori som något metaforiskt. Genom att se på fenomen ur ett annat perspektiv och inte se på det givet tagna, kan man skapa en djupare förståelse för fenomenet. Författarna belyser även att det inte finns en teori för allt, teorier utgår från särskilda perspektiv där de framhäver vissa aspekter av fenomenet. Teorier fungerar på ett överskridande vis då de kan appliceras på flera olika sammanhang (Ahrne & Svensson, 2015).

Empirin som i följande studie studeras är beroende av olika teorier. Pramling (2020) skriver att teorier har empirisk grund och att empiriska studier är beroende av en teori. Detta innebär att teori behöver ses som beroende av empiri och vice versa för att se om det blir ett sanningsenligt resultat (Pramling, 2020). Utifrån detta är det viktigt att vid en översiktsstudie vara medveten om att forskningen som studien bygger på kan utgå från olika teorier vilket påverkar hur forskningens resultatet framskrivs. Teoretisk utgångspunkt är inte nödvändigtvis relevant för alla översiktsstudier. I arbetet har dock den sociokulturella teorin varit återkommande i majoriteten av den tidigare forskning som inkluderats och sociokulturella begrepp har redovisats för i dessa studier. Teorin är även relevant för studiens syfte och frågeställningar då vi undersöker hur barnen utvecklar sina språk.

3.2 Sociokulturell teori

Utifrån frågeställningarna om barns språkutveckling samt strategier och verktyg som forskning visar att förskolor använder för att arbeta med barns förstaspråk används den sociokulturella teorin. Den sociokulturella teorin utgår från Vygotskij och fokuserar på gruppen och det sociala samspel som sker. Sociokulturell teori handlar om att vi lär tillsammans genom scaffolding i interaktion med andra (Säljö, 2017). Scaffolding handlar om stöttning som ökar möjlighet för barnets lärande. Författaren skriver att vi redan som barn lär oss språk tillsammans med de personer som finns runt omkring oss. Vygotskijs syn på språk är att språk är dynamiskt, alltså något som är under ständig utveckling. Språk är alltså inte något som vi en gång lär oss, ett i taget, utan något som sker och utvecklas hela tiden. Dessutom redogör Säljö (2017) för hur språk är ett medierande redskap vilket innebär att språk är ett sätt för oss att uttrycka oss, förstå vår omvärld och fördjupa våra kunskaper.

Detta kan kopplas till begreppet transspråkande som innebär att vi möjliggör användandet av flera språk (Kultti & Pramling, 2017). Vygotskij menar alltså att barns kunskaper i sitt förstaspråk gynnar deras lärande i ett andra språk, men också att barn genom att lära ett nytt språk utvecklar insikt om sitt förstaspråk (Kultti & Pramling, 2017).

4 Metod och genomförande

Under detta avsnitt kommer det redogöras för studiens metodologi och tillvägagångssätt. Valet att genomföra en systematisk översiktsstudie gjordes när vi under testsökningen upplevde att vi fick många relevanta sökresultat (Pettersson m.fl., 2020). Utifrån de frågeställningar vi formulerat såg vi att en djupare analys av tidigare studier möjligtvis skulle kunna besvara dessa, vilket en översiktsstudie handlar om (Eriksson Barajas m.fl., 2013).

Eriksson Barajas m.fl. (2013) redogör för skillnaden mellan en allmän översiktsstudie och en systematisk översiktsstudie. Allmänna översiktsstudier sammanställer och sammanfattar tidigare forskning, med syftet att få en översikt över hur tidigare studier kring ämnet har sett ut. De flesta uppsatser och vetenskapliga artiklar innehåller en allmän översiktsstudie. Systematiska översiktsstudier handlar istället om att granska och undersöka tidigare forskning, att försöka finna slutsatser som kan kopplas ihop med annan forskning samt studiens syfte och frågeställningar. Genom att vara systematisk vid sökningen av tidigare forskning, i sina avgränsningar samt i inkluderings- och exkluderingsprocessen, kan ett noggrant och transparent resultat uppnås.

4.1 Tillvägagångssätt

Planeringsfas:

- Forskningsfältet språk och forskningsämnet förstaspråk/modersmål bestämdes.
- Syfte och frågeställningar framställdes.
- Sökord urskiljdes utifrån PICO, en metod för att urskilja sökord, samt testades i databaser.
- Protokoll och tabeller skapades för sökningar.
- En design för studien framtoogs.

Analysfas:

- Framtagna artiklar och tidigare forskning analyserades och bearbetades utifrån inklusions- och exklusionskriterier samt syfte, frågeställningar och avgränsningar.
- Protokoll bilaga 4 fylldes i.
- Protokoll bilaga 5 fylldes i.

Skrivfas:

- Studien organiserades utifrån IMRAD.
- Process, metod och tillvägagångssätt formulerades i löpande text samt i flödesschema och tabeller.
- Resultaten presenterades i löpande text.
- Resultaten omarbetades och problematiserades utifrån frågeställningarna.
- Diskussionen påbörjades och bearbetades.
- Diskussionen slutfördes och möjliga ingångar för fortsatt forskning skrevs fram.
- Abstract skrevs fram.
- Hela arbetet kontrollästes och färdigställdes inför examination.

4.2 Kvalitativa och kvantitativa metoder

Enligt Eriksson Barajas m.fl. (2013) finns en delad åsikt kring huruvida översiktsstudier kan bestå av antingen kvantitativa eller kvalitativa metoder eller en blandning av båda. Följande studie är ute efter kvalitativa aspekter i sammanställning av resultat. Detta eftersom syftet har varit att skapa sig en förståelse för forskning kring förskolans praktik snarare än att sammanställa statistik (Eriksson Barajas m.fl., 2013). Forskningen som denna studie bygger på kan dock utgå från både kvantitativa aspekter, såsom statistik och data, samt kvalitativa aspekter, såsom förskollärares uppfattningar.

4.3 Reliabilitet, validitet och generalisering

Reliabilitet handlar om tillförlitlighet. När en mätning genomförs och den vid upprepade tillfällen ger samma resultat, kan man säga att mätningen har en god reliabilitet (Eriksson Barajas m.fl., 2013). Reliabilitet lämpar sig bäst för kvantitativa studier men är dock möjlig att urskilja i vår datainsamling då vi tydligt redogör för våra sökmetoder. Om dessa sökmetoder hade upprepats i samma databaser med samma sökord hade det troligen resulterat i ett identiskt resultat. Eriksson Barajas m.fl. (2013) beskriver detta som den replikerbara sökprocessen. Vår datainsamling har därav en god reliabilitet.

Validitet berör giltighet och handlar i vårt fall om att frågeställningarna är formulerade så de går att besvara utifrån de artiklar som studeras (Åberg-Bengtsson & Pramling, 2020). I vetenskapliga studier handlar det om att empirin stämmer överens med det man är ute efter att undersöka (Åberg-Bengtsson & Pramling, 2020). För att uppnå en hög validitet i en översiktsstudie ser vi att det är av vikt att det finns många relevanta källor, då det ökar chansen att få svar på frågeställningarna (Barmark & Djurfeldt, 2020).

Generalisering är aktuellt för studier som behandlar statistik eller samlar in empiriskt material utifrån enkäter, intervjuer eller observationer. Det handlar om att utifrån ett stickprov kunna dra slutsatser utifrån en större helhet (Barmark & Djurfeldt, 2020). I en översiktsstudie med kvalitativ ansats är generalisering inte alltid aktuellt. Generalisering är därför inte något följande studie eftersträvar. Men eventuellt återkommande eller icke återkommande mönster, tillvägagångssätt och strategier kommer belysas vilka kan komma att generaliseras.

4.4 Etik

Vid en översiktsstudie ställs frågeställningarna till tidigare forskning jämfört med en empirisk studie där frågor kan ställas till personer som intervjuas. I en översiktsstudie är det därför viktigt med etisk hänsyn och överväganden som handlar om att de resultat studien kommer fram till är korrekta utifrån den tidigare forskningen och inte vilseledande eller förvrängda utifrån felaktiga tolkningar (Eriksson Barajas m.fl., 2013). Författarna skriver fram viktiga aspekter att ta hänsyn till, det handlar om att de studier som översiktsstudien grundas på har visat hänsyn till etiska överväganden samt att noggrant klargöra för vilka artiklar som använts i studien. Dessa aspekter ska visas hänsyn genom hela studien.

4.5 Avgränsningar

I studien har avgränsningar gjorts i form av att enbart fokusera på förskolan, alltså barn 1-6 år gamla och därmed inte förskoleklassen. Denna avgränsning gjordes då förskolan räknas som en egen skolform med en egen läroplan, varför det inte varit aktuellt att studera tidigare forskning kring arbetet med äldre barns förstaspråk (Skolverket, 2010).

Studien har också valts att enbart fokusera på förskolans arbete med flerspråkighet och inte det allmänna arbetet kring kultur. Kultur innefattar så mycket mer än bara språk varför denna avgränsning gjorts för att smalna av fokusområdet och fördjupa oss kring arbetet med barns olika förstaspråk och flerspråkighet. Studien bearbetar inte heller huruvida forskning visar på om det finns tillgång till förstaspråksundervisning i praktiken utan studien bearbetar vad forskning visar på är det faktiska arbetet med barnens förstaspråk. Studien ställer sig inte frågande till om förskolor ska arbeta med barns förstaspråk utan hur förskolor ska göra det på bästa sätt.

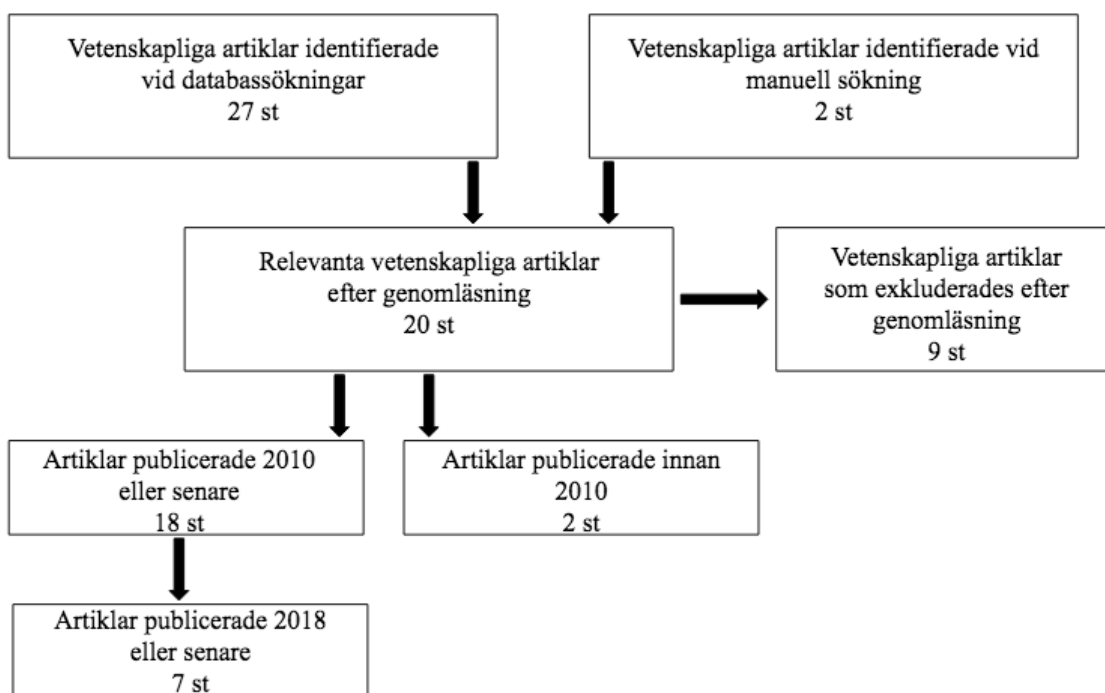
4.6 Datainsamling, inklusions- och exklusionskriterier

Inför datainsamlingen användes metoden PICO för att urskilja sökord (Eriksson Barajas m.fl., 2013). PICO är ett tacksamt tillvägagångssätt för att utifrån frågeställningar kunna urskilja relevanta sökord. Utifrån en tabell där kolumnerna består av begreppen population, intervention, context och outcome formulerade vi sökord på svenska och engelska för att bredda vår sökning. Ett begränsat problemområde kunde urskiljas utifrån avgränsade sökord, se bilaga 1. Under processens gång har frågeställningarna omformulerats men syftet och sökorden har fortfarande varit relevanta.

Vidare användes sökorden i databaserna Swepub, Education research complete och GU supersök. En tabell används för att dokumentera sökningar, där datum, sökord, databas, antal träffar samt hur många träffar som var relevanta dokumenterades, se bilaga 2. I vissa fall användes blocksökning (Pettersson m.fl., 2020). Vissa sökningar gav flera träffar och då lästes textens titel och/eller abstrakt för att inkluderas eller exkluderas. Till exempel var det inte relevant att inkludera artiklar som studerade barns andraspråksutveckling, utan där det fanns ett mer allmänt perspektiv på flerspråkighet och förstaspråksundervisning. Ett av inklusionskriterierna var att det antingen skulle handla om förstaspråksundervisningen i svenska förskolor eller om språkutveckling kopplat till förstaspråk för barn 1-6 år.

4.7 Urvalsprocess

Under datainsamlingen valdes 29 vetenskapliga studier ut för att läsas ingående. Utav dessa 29 fann vi 20 relevanta för vår studie. I bilaga två presenteras sökningarna i databaser och i bilaga tre presenteras de manuella sökningarna. I bilaga fyra visas det protokoll som användes för att avgöra om en studie var relevant eller inte. Nedan visas ett flödesschema som redovisar urvalsprocessen. Flödesschemat är inspirerat av Prisma flow diagram (UNC, 2009).

Den främsta anledningen till att en del studier exkluderades berodde på att de fokuserade på barns andraspråksinlärning, alltså hur barn lär sig ett nytt språk, vilket skiljer sig från vår studie som fokuserar på hur förskolan stöttar barnen i sitt förstaspråk. Till exempel exkluderades artikeln *Five tips for engaging multilingual children in conversation* efter bearbetning av innehållet. Artikeln verkade först vara relevant då de tog upp barnets förstaspråk som en resurs, men det togs upp som resurs i relation för andraspråksinlärningen snarare än för första språkets egna värde (Chapman De Sousa, 2019). Databassökningarna gav i flera fall många träffar men en majoritet var inte aktuella utifrån exkluderingskriterierna. 18 av artiklarna är publicerade 2010 eller senare varav sju är publicerade 2018 eller senare. Detta innebär att det finns relativt få publikationer kring förskolans arbete med undervisning i barnens modersmål sedan den nya läroplanen formulerades 2018 och infördes 2019. Dock fanns formuleringar om att förskolan ska utveckla barns modersmål redan i den första läroplanen som kom år 1998. I urvalet finns både svenska och internationella studier, men de internationella studier som inkluderats har nog valts ut utefter att de går att applicera på alla språk och inte enbart det språket som är aktuellt för den studien eller artikeln. Under processen har vi under bearbetning av studierna försökt se vilka möjligheter det finns att byta ut de språk som finns i studien mot andra språk, utan att det påverkar studiens resultat. Därför har de studier som specifikt riktat in sig på något gällande språket i studierna och som inte går att applicera på andra språk exkluderats.

4.8 Databearbetning och analys

Eriksson Barajas m.fl. (2013) beskriver hur man i bearbetning av litteratur kan använda sig av tabeller för att tydliggöra resultat och innehåll. I studiens databearbetning har ett protokoll använts för att ge en sammanfattad bild av litteraturens innehåll, se bilaga 4. Temana i protokollet har urskiljts utifrån syfte, frågeställningar, exklusions- och inklusionskriterier samt undersökning av teoretisk utgångspunkt. Teoretisk utgångspunkt har inte med vår studies resultat att göra, men sågs intressant för att undersöka vilken teori som förekom mest inom forskning kring språkutveckling. Geografiskt område samt huruvida kvalitativa eller kvantitativa metoder användes i studien ingick även i tabellen. Att använda sig av tabeller och protokoll erbjuder en tydlig och koncist överblick över de inkluderade artiklarna och är enligt Eriksson Barajas m.fl. (2013) en strukturerad databearbetning, vilket är avgörande för en systematisk översiktsstudie. Målet var att uppnå denna strukturerade databearbetning, dessvärre går det att urskilja viss problematik i vilka teman vi valt att fokusera på i tabellerna. Detta skulle kunna bero på att studiens frågeställningar som omformulerats ett flertal gånger vilket vidare kommer behandlas i metoddiskussionen.

I bearbetningen och analysen av datan har vi stött på användning av begreppen metod, strategier och arbetssätt på olika sätt i de olika studierna men med liknande innebörd. Under början av skrivprocessen användes därför begreppen synonymt. Vi brottades med definitionerna av dessa begrepp men slutligen bestämde vi oss för att använda begreppet strategi i framställning av resultat och diskussion. Vi definierar strategi som ett mer dynamiskt begrepp, ett tillvägagångssätt som kan påverkas av flera faktorer, vilket stämmer överens med förskolans vardag där varje dag ser olika ut. En strategi kan till exempel förändras utifrån barngrupp och få olika resultat i olika situationer, till skillnad från metod som är mer bestämd i sitt utfall.

Efter att databearbetning genomförts med hjälp av protokoll, se bilaga 4, användes ytterligare en tabell för analys av materialet för att komma fram till ett resultat, se bilaga 5, tabell 5 och 6. Analys handlar om att dela upp en helhet i mindre beståndsdelar (Eriksson Barajas m.fl.,

2013). Utifrån ifyllda bilagor kunde gemensamma nämnare urskiljas i forskningen vilket möjliggjorde en syntetisering av resultatet av analysen. Syntetisering handlar om att sätta ihop de delar som analyserats till en ny helhet igen (Eriksson Barajas m.fl., 2013). Resultatet analyserades ytterligare en gång efter den första skrivningen vilket resulterade i nedanstående resultat. Under den andra analysen av resultatet har ett mer kritiskt perspektiv intagits då det var möjligt att i den första analysen urskilja en idealiserad bild av hur förskolor arbetar med barnens förstaspråk i praktiken. Detta kommer vidare redovisas i resultatet och även behandlas i diskussionen.

5 Resultat

Resultatet kommer presentera den forskning som inkluderats i denna uppsats. Under databearbetningen analyserades forskningen och i följande delar kommer den att syntetiseras för att besvara studiens frågeställningar. I sammanställningen av forskning kring barns utbildning i förstaspråk har studiens frågeställningar besvarats i fyra delar men det har även framkommit andra intressanta aspekter som kommer presenteras.

5.1 Del 1

Vad säger forskning kring huruvida förskolor uppnår målet med att barnen i förskolan ska få möjlighet att utveckla sitt modersmål/förstaspråk?

En granskning av Skolinspektionen (2017) visar att 23 av 34 granskade förskolor inte arbetar med att främja barns möjligheter att använda sitt förstaspråk i den dagliga verksamheten, vilket kan kopplas till Wedin och Roséns (2021) forskningsresultat om att förskollärare inte får tillräcklig utbildning för att stötta barns förstaspråkutveckling som en naturlig del i förskolans vardag. Denna bristfälliga kunskap och kompetens hos pedagoger är också en tolkning som författarna Hoflundsengen m.fl. (2018) gör. Detta synliggör en problematik kring huruvida förskolor uppnår målet om arbetet med modersmål i läroplanen, detta kommer presenteras vidare i studien.

5.1.1 Den enspråkiga normen

Flera forskare lyfter den enspråkiga normen. Den definieras som att det inom forskning kring flerspråkighet utgås från en enspråkig utveckling som norm. Detta för med sig att flerspråkiga barns utveckling jämförs med enspråkiga barns utveckling vilket kan bli problematiskt (Björk-Willén, 2006). Torpsten (2017) tar upp strukturer och normer som påverkat och påverkar flerspråkiga barn i förskolan idag. Hon beskriver hur det finns en "envägs" metod i den svenska förskolan där det är barnen med ett annat förstaspråk än svenska som ska anpassa sitt språkande och inte de barnen som har svenska som förstaspråk. Kultti (2012) lyfter i sin tur att svenska som normspråk riskerar att skapa ojämlika förutsättningar för barns språkutveckling, även om svenska är det språk som barnen får gemensamt, vilket går att knyta an till Björk-Willén (2006) ovan. I majoriteten av förskolor i Sverige används det svenska språket i första hand i verksamhetens olika delar. Det finns undantag där förskolor intar en mer internationell profil. Trots att det finns en sådan profil menar Björk-Willén (2006) att den enspråkiga normen blir synlig i såväl barnens som pedagogernas interaktion med varandra.

5.1.2 Vårdnadshavares inflytande

I förskolans läroplan står det att vårdnadshavare ska ges möjlighet till inflytande över sina barns utbildning (Lpfö18, 2018). Samtidigt står det också, som tidigare nämnts, att förskolan ska ge barn förutsättningar att utveckla sitt modersmål. Dessa två skrivningar kan möjligtvis gå i konflikt med varandra. Det finns vårdnadshavare som önskar att deras barn bara ska exponeras för svenska i förskolan då de pratar sitt förstaspråk i hemmet. Utifrån läroplanen har förskollärare dock inte behörighet att uppfylla denna önskan. Denna komplexitet är något som Hu m.fl. (2014) tar upp. Författarna har intervjuat australienska pedagoger i förskolan angående deras uppfattningar om komplexiteten mellan att samarbeta och låta vårdnadshavare ha inflytande över utbildningen, i relation till förskolepedagogers tro och professionella uppdrag om att barns rätt att använda sina språk fritt är det bästa för deras utveckling.

I Sverige går förskolan direkt emot sitt uppdrag om verksamheten inte skulle arbeta med barnens modersmål. Utifrån detta lyfter Hu m.fl. (2014) olika strategier som pedagogerna har använt för att upprätthålla en bra relation till vårdnadshavarna. En pedagog visade sig hålla med vårdnadshavarna om att det är bra att barnet får utveckla det språk som talas i landet och lät därför vårdnadshavarna bestämma. Två andra pedagoger valde att dölja för vårdnadshavarna att de tillät barnen tala och använda sitt förstaspråk i förskolan, för att undvika en konflikt, då de såg barnens rätt till sitt språk som viktigare än vårdnadshavarens önskan. Endast en pedagog var öppen med vårdnadshavarna om att de arbetade med och tillät barnen använda sina förstaspråk. Denna pedagog var noga med att bjuda in vårdnadshavarna till verksamheten för att visa hur deras barn utvecklas och lär sig där. Pedagogerna var också noga med att förklara hur de ser på barns utveckling och hur viktigt det är att uppmuntra barns användning av förstaspråket. Från vårdnadshavarens perspektiv handlar det ofta om att de är oroliga över att deras barns användning av förstaspråk ska ha en negativ inverkan på deras möjlighet att lära sig ett andra språk (Hu m. fl., 2014). Därför gäller det att, som den sista pedagogerna, ha en öppen dialog med vårdnadshavarna om hur förskolan ser på barns användning av förstaspråk, att det inte handlar om att barn lär sig ett språk i taget utan att de kan lära sig flera språk parallellt. För att möjliggöra en god relation till vårdnadshavare och ge dem en inblick i verksamheten visar Hu m.fl. (2014) att det är viktigt att ha en öppen dialog där pedagogerna förklarar varför de arbetar som de gör och att det alltid är för barnens bästa.

I tre studier går det att urskilja en gemensam strategi som både användes för att erbjuda vårdnadshavare delaktighet men som även antogs efter vårdnadshavarnas önskemål. Strategin handlar om att använda sig av flerspråkiga böcker. Pedagogerna på förskolan som Fredriksson & Lindgren Eneflo (2019) studerade lyfter hur användandet av så kallade tvillingböcker både uppmärksammar barnens modersmål men även bjuder in till ett samarbete med vårdnadshavare då de kan låna hem böckerna och läsa dem på det språket de talar hemma. Detta samarbete är även något som McGlynn-Stewart m.fl (2019) synliggör i sin studie då de tvåspråkiga böckerna i kombination med digitala verktyg har lett till positiva reaktioner från både barn och vårdnadshavare. Vårdnadshavarna var tacksamma över att få hjälp med verktyg som kan gynna deras barns förstaspråk. McClain och Schrodt (2021) beskriver hur ett möte med en vårdnadshavare förtvivlan över att förstaspråket höll på att försvinna för deras barn blev uppstarten för en aktionsforskning där den enspråkiga normen studerades. Flera strategier för ett mer flerspråkigt förhållningssätt infördes, bland annat transspråkande. Transspråkande kommer utvecklas senare i resultatet. Ytterligare bjöds vårdnadshavarna in till ett samarbete som utmynnade i att de kom till förskolan och läste

böcker för barnen på sina förstaspråk samt hade samlingar där de berättade om sitt hemland genom att visa bilder och olika dokument på deras förstaspråk.

5.1.3 Situationer som inte tas till vara

Forskningen visar att pedagoger generellt har en positiv inställning till uppdraget att arbeta med barns modersmål och flerspråkighet, vilket kommer redogöras för i del 2 av resultatet. Trots det visar även forskningen att svenska förskolan generellt har många utmaningar kvar i att uppnå målen om barns modersmål i förskolans läroplan.

Kultti (2012) visar i sin studie hur tillfällen ges då barnen säger saker på deras förstaspråk men där pedagogerna inte tar tillvara på det initiativet. Hon lyfter måltider som ett bra tillfälle att uppmärksamma barnens olika språk men som inte tas tillvara. Vidare skriver författaren att det bara är när två barn med samma förstaspråk som leker tillsammans som de i vissa situationer använder sitt förstaspråk och att det annars bara är när barnet kan tala sitt förstaspråk med en vuxen som lärarna tar tillvara på barnens förstaspråk. Det visar sig tydligt när ett barn som kan engelska uppmuntras till att bli den bättre kunnande och därmed får berätta om vad saker heter på engelska, även om pedagogerna svarar på svenska. Detta går att koppla till Skans (2011) studie där han skriver att det är en förutsättning att barnens språk representeras bland personalen, vilket blir synligt i Kulttis (2012) studie. Även vid sångstunder, som också är ett bra tillfälle för lärande, visar Kultti (2013) att personalen ändå inte tar tillvara på barnens språk genom att sjunga på deras förstaspråk.

Kontextnära sammanhang och planerade aktiviteter såsom samlingar och sagostunder sägs gynna barns kommunikation enligt Skans (2011). Dock visar observationer som flera av studierna gjort att pedagoger, under dessa aktiviteter, inte tar vara på barnens egna initiativ, då de har fokus på sin planering och aktivitetens syfte (Skans, 2011). Detta är även något som Ehrlin (2012) fått syn på i sin studie, men å andra sidan menar hon att planerade aktiviteter inspirerar barnens fria lek. Å ena sidan ses detta tydliga arbete med konkreta material och rutiner som ett arbete som främjar barnens möjligheter att utveckla alla sina språk utifrån ett gemensamt innehåll, men å andra sidan visar det också att det finns en risk att de barn som bara har ett språk inte får tillräckliga utmaningar i sin språkutveckling då innehållet är begränsat utifrån att det främst är vid samling och sagostunder arbetet med språkutveckling sker (Skans, 2011).

5.2 Del 2

Vad säger forskning om hur förskolepersonal ser på arbetet med barns modersmål/förstaspråk utifrån läroplanens uppdrag?

5.2.1 Arbetslagens inställning

Det har gått att urskilja en övervägande positiv inställning till arbetet med barns förstaspråk inom forskningen som studerats. Skans (2011) har genomfört en studie där han både intervjuat förskollärare och observerat dem i sitt arbete. I intervjuer uttrycker förskollärarna att arbetet med barns språkutveckling inom alla sina språk är bland det viktigaste uppdrag förskolan har. Detta visade sig även i de observationer Skans genomförde där han studerade förskollärarna i praktiken då förskollärarna uppmuntrade barnen till användningen av sitt förstaspråk.

Lung (2008) har bedrivit en studie i USA där författaren utvärderar förskollärares och förskoleassistenters attityd mot barns användning av förstaspråk i hemmet och skolan, samt vilket engagemang personalen visar i verksamheten. Resultatet visade att de som deltog i studien generellt visade en positiv inställning till att stötta barn i deras förstaspråksutveckling. Datan i studien visade på hur lärare som värdesätter barnens förstaspråksutveckling med en större sannolikhet kommer föra in förstaspråksundervisning av någon form i verksamheten (Lung, 2008).

5.2.2 Uppmuntra och visa intresse

En väg att gå för att flerspråkighet ska bli en naturlig del av förskolans vardag menar flera studier handlar om att uppmuntra och visa engagemang till barnens förstaspråk. Björk-Willén (2006) tar upp ett exempel där en pedagog berättar vad socker heter på spanska vilket får ett barn att vilja berätta vad det heter på arabiska som är barnets förstaspråk. Läraren visar nyfikenhet till barnets initiativ vilket författaren lyfter som ett sätt att möjliggöra socialt samspel. Om pedagogerna inte uppmuntrar barnen att använda sina förstaspråk menar Hu m.fl. (2014) att det finns en risk att barnen skapar negativa känslor kring sina förstaspråk, att de ser sina språk som sämre än det språk som talas i landet.

Pedagogerna i Fredriksson och Lindgren Eneflös (2019) studie tydliggör hur det finns ett engagemang i att arbeta med barnens flerspråkighet på förskolorna. De är varse om vilken betydelse flerspråkig utbildning kan ha för barnens utveckling. Precis som i Skans (2011) studie har pedagogerna en generell positiv inställning till arbetet med flerspråkighet. Studien visar hur pedagogerna samtalar om vikten av att uppmärksamma och visa intresse för olika språk och kulturer. Arbetet med barns modersmål grundar sig på en inkluderande praktik, enligt pedagogerna. Den inkluderande praktiken handlar om att visa ett intresse och stimulera barnens språkutveckling i alla språk. Att det ska finnas ett intresse och en respekt för barnens förstaspråk går även hand i hand med de lagar som står skrivna i skollagen, enligt Svensson (2012). Ett sätt att visa intresse för barnens förstaspråk kan handla om att i entrén sätta upp skyltar som hälsar alla välkomna på barngruppens olika språk (Hoflundsen, m.fl., 2018). Även om författarna inte kan bevisa att barnen utvecklar sitt förstaspråk så lyfter de ändå detta som ett sätt att visa uppskattning och engagemang för alla barnens språk i praktiken.

Skans (2011) redogör för hur förskolepersonalen på förskolan han observerat engagerar sig och har en vilja kring att lära sig begrepp, relevanta för förskolans vardag, på barnens förstaspråk. Till exempel har förskolan ett barn som talar danska som är ett språk som inte finns representerat bland personalen. Därför har pedagogerna visat intresse och sett till att lära sig vissa begrepp på danska. Trots detta menar författaren att det aldrig går att ersätta en person som talar språket flytande, då hans studie visat att de barn vars språk varit representerat bland personalen kunnat utveckla alla sina verbala språk. Vidare hävdar Skans (2011) att det är en förutsättning att barnens förstaspråk representeras bland personalen för att kunna stötta barnens förstaspråk på bästa sätt, och för att modersmålsundervisningen ska bli systematisk och funktionell i det vardagliga pedagogiska arbetet som ett komplement till svenskan. Detta är även något Ehrlin (2012) lyfter som viktigt, men som Fredriksson och Lindgren Eneflo (2019) redogör för som ouppnåeligt i samtal med verksamma pedagoger. Där beskrivs en frustration bland personalen hur de ska kunna alla barnens modersmål samtidigt som de har insikt i vilka fördelar det kan ge. Pedagogerna i studien försöker lära sig enstaka ord eller fraser på barnens modersmål, dock uttrycker de en oro kring hur de använder orden och en rädsla för att det ska bli fel i användandet av dem.

5.3 Del 3

Vilka arbetsätt och strategier visar forskning att förskolor använder för att arbeta med barns modersmålsutveckling/förstaspråksutveckling?

5.3.1 Aktiviteter som möjliggör språkande i barnens förstaspråk

I de flesta av studierna som analyserats framkommer vardagliga situationer och aktiviteter där pedagogerna försöker främja barnens modersmålsutveckling. Det framkommer dock inte i dessa studier att språkutveckling faktiskt sker. Nedan redogörs för aktiviteter som möjligen kan ge förutsättningar för språklig och kommunikativ utveckling då ett flerspråkigt förhållningssätt går att urskilja (Coelho m.fl., 2018). I forskningen framkommer situationer under både planerade aktiviteter och rutinsituationer som möjliggör språkande i barnens förstaspråk.

Ett par exempel på rutinsituationer är under måltider och under barnens egna lek. Ljunggren (2013) lyfter matsituationen som ett tillfälle för kommunikation. Hon skriver att barn under måltider använder sig av maten som artefakter för att inleda samtal. Vidare beskriver författaren hur förskolepersonalen anser att det är viktigt att benämna alla saker under måltiden. Observationer visar hur barnen tillåts berätta vad de önskar få på sin tallrik på deras förstaspråk men att pedagogen upprepar begreppet på svenska trots att pedagogen kan barnets förstaspråk vilket Ljunggren (2013) tolkar som att det finns en förväntan att barnen främst ska prata svenska. Även i Kulttis (2012) studie framgick det att varken barn eller lärare talar något annat språk än svenska under måltiderna, även om de har ett gemensamt förstaspråk som inte är svenska. Att inte ta vara på det gemensamma förstaspråket, utöver svenska, lyfter Ljunggren (2013) som en skillnad från Skans (2011) studie där han fann en positiv inställning hos personalen till att besvara barnen på deras förstaspråk när de tog initiativ till kommunikation, vilket beskrivits tidigare.

Kultti (2012) och Ljunggren (2013) har i sina studier studerat barns egna lek. Deras observationer skiljer sig åt, då det i Kulttis (2012) studie blev synligt att det bara sker kommunikation på barnens förstaspråk i samverkan med en modersmålslärare eller om barnen som leker tillsammans har ett gemensamt förstaspråk. Studien visade att barnen, i samspel med sin modersmålslärare och med ett barn som inte hade det gemensamma förstaspråket, använde språkalternering, där de växlade språk beroende på vem de talade med. På förskolan där Ljunggren (2013) genomförde sina observationer var barnen med andra förstaspråk än svenska i majoritet. Detta ledde istället till att de barn med svenska som förstaspråk valde att använda sig av ett fantasispråk när de deltog i leken vilket författaren menar skapade en känsla av gemenskap. Hon lyfter därmed hur barnen i studien fann en gemensam förståelse och kommunikation i humor och skratt.

Coelho m.fl. (2018) framhåller det didaktiska förhållningssättet *the Awakening to language (AtL)*, där barnen medvetet får utsättas för en mångfald av språk i sin utbildning där syftet är att de ska få uppleva olika sätt att kommunicera på, vilket kan bidra till deras utveckling inom språk och kommunikation. Detta gjordes med hjälp av flerspråkiga spel och aktiviteter, sagostunder med olika språk samt sångstunder. Studien redovisade för hur AtL bidrog till en miljö där barnen uttryckte sig mer fritt genom olika språk. Nedan redovisas ytterligare studier som lyfter planerade aktiviteter som kan antas vara till fördel för barnens språkliga och kommunikativa utveckling.

5.3.1.1 Böcker och bokläsning

I en del av studierna framkommer betydelsen av att använda böcker på olika sätt för att främja barns användning av sitt förstaspråk.

Att ha tillgänglig litteratur och texter i den fysiska miljön på barnens förstaspråk är något som Hoflundsengen m.fl. (2018) tar upp i sin studie. Författarna skriver att barns initiativtagande inspireras av det som finns tillgängligt omkring dem vilket författarna menar talar för att barnens alla språk ska synliggöras för att uppmuntra dem till kommunikation. Trots att förskolan blir mer och mer flerspråkig visar studien att det inte avspeglas i miljöerna då tillgången av böcker på barnens förstaspråk visar sig vara bristande i både Sverige, Norge och Finland (Hoflundsengen m.fl., 2018).

En variation av böcker på barnens förstaspråk samt annan text i verksamheten anses vara nödvändigt för att skapa en inkluderande verksamhet där barnen kan utveckla sin språkförmåga i såväl förstaspråket som andraspråket (Svensson, 2012). Svensson (2012) belyser i sin artikel vikten av att barnens förstaspråk uppmuntras och stimuleras av miljön i förskolan, vilket möjligtvis går att koppla till hur en positiv inställning till barnens förstaspråk även stödjer deras tvåspråkiga identitet (Hoflundsengen m.fl., 2018). Den språkliga mångfalden i förskolan kan öka genom att förskolan aktivt använder sig av varierad litteratur (Torpsten, 2017).

Även Skans (2011) lyfter i sin studie vikten av att läsa tillsammans med barnen, då pedagogerna i hans studie menar att det främst är under samlingar och tillfällen där de läser som de aktivt arbetar med barnens språkutveckling. På den förskolan han studerat är fem av barnens förstaspråk representerade bland personalen vilket han lyfter som en förutsättning för barns utveckling av sitt förstaspråk. När alla pedagoger i Skans (2011) studie kunde närvara under sagostunder och samlingar kunde också majoriteten av barnens förstaspråk representeras och lärarna kunde ge barnen ett direkt stöd i deras användning av sitt förstaspråk. Under dessa aktiviteter benämnde personalen vissa ord och begrepp på barnens förstaspråk och de uppmuntrade barnen att svara på det språk de önskade, vilket kallas för systematisk och funktionell språkväxling, detta för att visa att barnens språk är viktiga och för att möjliggöra barnens delaktighet. Vid sagoläsning arbetar de med samma bok under en hel vecka där de läser och nämner begrepp på barnens språk vilket enligt Skans (2011) främjar språkutvecklingen.

Dessa gemensamma aktiviteter och upplevelser såsom samlingar och sagostunder ser Skans (2011) kan leda till goda möjligheter att kommunicera om upplevelser alla har erfarenhet av, vilket ses positivt. Även Ehrlin (2012) menar i sin avhandling att kontextnära undervisning som bygger på barns erfarenheter främjar andraspråksinläringen. Kontextnära undervisning handlar om att återkoppla till gemensamma erfarenheter utifrån barnens livsvärldar. Kontextnära sammanhang lyftes tidigare i resultatet, del 1, där forskarna också sett en problematik där dessa situationer inte tar tillvara barnens initiativ.

I två av studierna redogörs det för hur tvåspråkiga böcker/tvillingböcker har använts i verksamheten (Fredriksson & Eneflo, 2019; McGlynn-Stewart m.fl, 2019). Dessa böcker innehåller en text i två olika språköversättningar, man kan till exempel välja att läsa boken antingen på svenska eller arabiska. Sammanfattat beskriver pedagogerna i studierna hur de upplever att de tvåspråkiga böckerna bland annat har bidragit till att uppmärksamma barnens förstaspråk i verksamheten.

En strategi som McClain och Schrodt (2021) belyste i sin studie handlar om att använda sig av böcker där handlingen handlar om flerspråkighet. Det kunde till exempel handla om ett barns vardag i en ny skola i ett nytt land där barnet inte behärskade majoritetsspråket ännu. Dessa böcker bjöd in till givande boksamtal mellan förskollärare och barn där de tillsammans kunde diskutera vad det innebar att kunna tala flera språk. Studien tar upp exempel där det är möjligt att se hur barnen sedan bearbetade dessa böcker och boksamtal i sin vardag. Till exempel är det en pojke som målar en teckning av vänner som spelar fotboll tillsammans medan han säger "I can be a friend with a boy that doesn't speak English. We can play soccer" (McClain & Schrodt, 2021, s. 386).

5.3.1.2 Digitala verktyg

Flera studier lyfter upp fördelar med att använda sig av digitala verktyg för att uppmärksamma och tillgängliggöra barnets förstaspråk i verksamheten. De tvåspråkiga böckerna som är nämnda ovan har i McGlynn-Stewarts m.fl (2019) studie använts i kombination med digitala verktyg. Varje bok hade QR koder vilket gjorde det möjligt för barnen, förskollärarna och även vårdnadshavare att lyssna på boken på olika språk samt spela in egna inspelningar. Förskollärarna såg stora fördelar med detta material då det gjorde det möjligt att föra in flerspråkighet till en förskola där personalen endast var enspråkig.

Petersen (2018) framhåller hur användandet av applikationer på surfplattor möjliggjorde aktiviteter där barnen kunde delta på deras modersmål. I Petersens (2018) etnografiska studie studerades det hur barn i 15 olika förskolegrupper blev medskapare av aktiviteter i förskolan med hjälp av appen Skype och en app som fungerade som en talande ordbok. Den senast nämnda appen resulterade i att barnen gjorde yttranden på sitt modersmål när de använde appen, dessvärre var det endast korta ett-ord-fraser som användes och längre meningar och samtal var ovanligt. Användningen av Skype var organiserat så att barn med samma modersmål kunde mötas över ett videosamtal trots att det fanns ett geografiskt avstånd mellan dem. Eftersom valet av språk i appen Skype är användarens egna val så finns det inga språkliga begränsningar i appen. Aktiviteten bjuder in till narrativa samtal på deras gemensamma modersmål där barnen själva är medskapare av innehållet. Petersen (2018) betonar lärarens roll i Skype-samtalet. I studien fanns det en förskollärare som behärskade barnens modersmål och därför kunde uppmuntra barnen att tala med varandra på det språket, vilket sågs som avgörande för att aktiviteten skulle bli framgångsrik.

Att digitala verktyg besitter andra förmågor och ger ytterligare möjligheter än till exempel böcker kan vara en anledning till att det är en framgångsrik strategi. Dock är det av vikt att sätta sig in i vad de olika verktygen, apparna och medierna bjuder in till i relation till barnens språkutveckling (Petersen, 2018). Att använda digitala verktyg är inte heller helt okomplicerat för ett förskolebarn, det kräver stöttning från personalen vilket ibland kan vara svårt att få in i en fullspäckad dag på förskolan (McGlynn-Stewart m.fl, 2019).

5.3.1.3 Sång och musik

Flera av författarna lyfter musik och sångstunder som en aktivitet för att uppmärksamma flerspråkighet. Ehrlin (2012) och Kultti (2013) lyfter i sina resultat vikten av att arbeta med musik i förskolan som ett sätt att bidra till kommunikation på flera olika sätt. De framhåller också att musik bidrar till flerspråkiga barns utveckling, även om de inte lyfter något konkret exempel för hur det utvecklar barnen. Vidare redogör Kultti (2013) för hur sång i grupp bidrar till ett deltagande på barnets egna villkor. I studien kan barnens egna villkor utläsas som att barnen får välja hur de deltar. Till exempel vilket språk de vill använda eller om de

vill delta i verbal eller fysisk form. Även Skans (2011) lyfter möjlighet till språkutveckling genom musik i form av att sång utvecklar barns språkmelodi, begrepp och uttal. Att sjunga sånger på andra språk kan möjligen vara till fördel för att skapa en rik språkmiljö som bjuder in till flera alternativ för kommunikation och samspel (Coelho m.fl., 2018).

Fredriksson och Lindgren Eneflo (2019) har genomfört en studie där de analyserat samtal där pedagoger från tre olika förskolor samtalat kring deras arbete med barns modersmål. I samtalen kom det fram hur musik används som en strategi för att uppmärksamma och stimulera barnens modersmål, där särskilt två av de tre arbetslagen lyfte musikens viktiga roll. Arbetslagen gav exempel på hur de spelar musik på barnens modersmål som ett sätt att uppmärksamma de olika språken. Dock beskrev pedagogerna hur det finns en osäkerhet kring att de inte förstår språken och därmed inte vet vad sångtexterna handlar om. Det finns en komplexitet i att använda sig av musik där sångtexter möjligtvis kan strida mot förskolans värdegrund och demokratiuppdrag, vilket kan vara ännu mer komplext att ta reda på om sångerna sjungs på ett språk man inte behärskar, enligt Fredriksson och Lindgren Eneflo (2019). Även Hu m.fl (2014) beskriver en liknande problematik där det finns en osäkerhet bland personalen när de inte förstår vad barnen talar om när de använder sitt gemensamma förstaspråk. Personalen i studien har upplevt att det finns en risk att det förekommer mobbning då de kan tolka barnens tonläge och kroppsspråk som att det sker någonting som inte är okej.

Trots ovan nämnda studiers redovisning av fördelar med användning av musik för både språkutveckling och skapande av flerspråkiga miljöer där barnens förstaspråk kan uppmärksammas synliggör Kultti (2013) en problematik. Hon belyser hur det på de åtta förskolorna där hon studerade musik- och sångaktiviteter i förskolan, inte sjungs eller musiceras på andra språk än svenska. Detta trots de formulerade målen kring modersmål i läroplanen (Kultti, 2013).

5.3.2 Transspråkande

Transspråkande är en strategi som lyfts i några av studierna för att inkludera barnens förstaspråk i utbildningen. Straszer (2018) definierar transspråkande som ett medvetet förhållningssätt där flerspråkiga barn erbjuds förutsättningar att använda sitt förstaspråk i undervisningen då det bidrar till både språkutveckling och identitetsskapande. Torpsten (2017), McClain och Schrodt (2021) refererar till författaren Ofelia Garcia när de beskriver hur användandet av transspråkande utgör fördelar för barnens språkutveckling och identitetsskapande. Det handlar om att använda sig av barnens flerspråkighet som en fördel snarare än att se barnens flera språk som separata delar som inte har med varandra att göra. Språken får leva i samlevnad med varandra där man ser på språket som att man *språkar* snarare än att man använder *ett språk*. McClain och Schrodt (2021) genomförde en aktionsforskning i en kindergarten klass i USA, åldrarna var mellan 5-6 år. I studien framgick det hur pedagogernas transspråkande strategier påverkade barnens användning av språk. Ett exempel var hur flerspråkiga böcker i kombination med pedagogernas användning av scaffolding, för att lära ut transspråkande, inspirerade barnen till att skriva egna berättelser där de använde sig av transspråkande strategier. Ett barn skrev en berättelse där hon skiftade i språken engelska och spanska. Texten innehöll ibland översättningar men barnets förstaspråk användes även enskilt utan dessa översättningar. Detta bidrog enligt McClain och Schrodt (2021) till att barnet kunde tillförlita sig på sitt språk vilket även leder till en bekräftelse av sin egna identitet.

I flera av de andra studierna går det att tolka det som att de också använder sig av förhållningssättet transspråkande. Ljunggren (2013) använder inte begreppet transspråkande, men förhållningssättet, att se flerspråkighet som en fördel, går att urskilja där barnen leker tillsammans och använder sina förstaspråk och fantasispråk för att delta. Björk-Willén (2006) skriver vidare att det sociala samspelet gynnas av användandet av alla barnens språk. Språköverskridande och språkväxling menar författaren visar hur olika språk används för olika ändamål vilket skapar delaktighet. Även systematisk och funktionell språkväxling som Skans (2011) redogör för, påminner om transspråkande. Definitionen av systematisk och funktionell språkväxling lyftes tidigare i resultatet.

5.4 Del 4

Påverkar användandet av andra språk än svenska barngruppens generella språkutveckling och i så fall hur?

5.4.1 Semantisk förståelse

Två av studierna har visat konkreta fynd över hur språkutveckling faktiskt skett och gått att mäta. Takahashi m.fl. (2010) har genomfört en studie i Japan där mätningar på fyra- och femåringars hjärnvågor gjorts utifrån en exponerings- och en kontrollgrupp. Syftet med studien var att se hur exponering av ett annat språk påverkar barns förstaspråk. Detta fann vi intressant för att se hur de barn som talar svenska påverkas av exponering för andra språk i förskolan. I studien visades att barns semantiska förståelse inom förstaspråket, ordförrådet och den fonologiska medvetenheten gynnas av att exponeras för andra språk, dock var studien för kort och för liten för att kunna ge definitiva resultat. Enligt författarna hade kanske säkrare svar kunnat ges om barnen exponerats ytterligare ett år för ett annat språk, därför behöver ett kritiskt förhållningssätt intas (Takahashi m.fl., 2010). Författarna drar slutsatsen att barns bearbetning av förstaspråk är sårbart vid exponering av andra språk beroende på hur lång exponeringen är.

Schwartz m.fl. (2013) genomförde en studie på hur modellen *First language first* hade påverkat barnens språkutveckling i både sitt första och andraspråk, med särskilt fokus på ordförråd och en djupare förståelse för ordens semantiska betydelse. Studien genomfördes på tvåspråkiga samt enspråkiga förskolor i Israel, där de tvåspråkiga förskolorna såg flerspråkigheten som en resurs för språkutvecklingen medan de enspråkiga endast använde sig av majoritetsspråket i landet. Syftet med studien handlade bland annat om att problematisera förhållningssättet *the younger the better*, vilket i denna kontext handlade om en idé om att barn vid en yngre ålder lättare kan anpassa sig till ett annat språk. Resultaten visade att barnen på de tvåspråkiga förskolorna hade visat tydliga framsteg i en semantisk förståelse, jämfört med de enspråkiga förskolorna där resultaten inte var lika framgångsrika. Datan i studien stärker arbetet med barns förstaspråk då det visade på en utveckling inom andraspråket såväl som första. Dock redogör författarna för att datan inte är tillräckligt omfattande för att dra definitiva slutsatser.

6 Diskussion

I förskolans läroplan (Lpfö18, 2018) står det att förskolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet vilket motiverar det praktiska värdet av vetenskapligt grundat arbete i förskolan, vilket i sin tur motiverar den aktuella studien. I planeringen av studien reflekterade vi kring hur resultaten skulle kunna utgöra en handbok för yrkesverksamma i förskolan men

även förskollärostudenterna. Vi upplevde att de frågeställningar vi hade även var frågeställningar som andra medstudenter undrade över. Vi har också upplevt på de förskolor vi arbetat eller praktiserat, att personal uttryckt en utmaning i att veta hur de ska arbeta med barns förstaspråk och flerspråkighet.

I början av arbetet med studien såg vi därför en kunskapslucka här, inte i form av att det saknas forskning, utan att forskningen behöver bli mer tillgänglig och sammanställd för det praktiska arbetet. Under arbetets gång var det nödvändigt att ändra vårt mål med denna studie. Resultatet av vår forskningsöversikt visar snarare på att det saknas forskning och att den forskning som finns behöver granskas kritiskt. Utifrån vårt resultat går det inte att sammanställa en handbok med framgångsrika strategier som utvecklar barns förstaspråk, eftersom det saknas fynd på om språkutveckling faktiskt sker.

Vetenskap innehåller ett kritiskt tänkande, detta kritiska tänk är även något som ingår i förskollärares professionsutövning då förskollärare behöver anamma det vetenskapliga förhållningssättet i sitt arbete (Eriksson Barajas m.fl., 2013). Det förhållningssättet kännetecknas av objektivitet som även vi under arbetet med studien, med hjälp av handledning, insett att vi har varit tvungna att ha i åtanke. I vår första bearbetning och analys av resultatet insåg vi att vi gav en förfinad bild av vad studierna kommit fram till. Genom handledningen intog vi ett mer objektiva tänk och insåg vad resultatet faktiskt visade och vad det inte kunde bevisa. Denna objektivitet är en styrka i vår studie.

I studien används begreppet förstaspråk snarare än modersmål, förutom när vi använt referenser till litteratur som uttryckligen utgår från begreppet modersmål. Detta val har vi gjort då det är möjligt att problematisera begreppet modersmål. Ordet moder i begreppet modersmål går att koppla ihop med en normativ syn på familjeförhållanden och språk vilket blir problematiskt i relation till förskolans värdegrund (Lpfö18, 2018). Dessvärre är begreppet förstaspråk även till viss del problematiskt eftersom många barn hanterar sitt andraspråk bättre än sitt förstaspråk (Bayati, 2017). Vi ser även problematik i att ett barn kan besitta flera förstaspråk och att benämningen *första* riskerar att bli ett språkligt missförstånd. Trots denna problematik med förstaspråk ser vi fördelarna med att använda detta begrepp kontra modersmål och hemspråk även om det är begreppet modersmål som används i läroplanen.

Det vår studie utifrån resultatet bidrar med är att ge tips på aktiviteter förskolan kan genomföra för att uppmärksamma och tillåta barnen att använda sina förstaspråk. I nästa steg bidrar den också till att uppmärksamma en brist inom forskningen. I studiens resultat blir det synligt att forskning saknas över hur förskolan kan utveckla barns förstaspråk och flerspråkiga utveckling. Vidare kommer en diskussion föras gällande studiens metod och resultat. Först kommer en metoddiskussion där vi problematiserar studiens metoder och lyfter styrkor och svagheter, sedan kommer en diskussion föras gällande studiens resultat och avslutningsvis kommer eventuellt möjliga ingångar för nya och vidare studier lyftas.

6.1 Metoddiskussion

En styrka med studien handlar om att de avhandlingar och artiklar som studien bygger på stärker varandra. Flera av studierna lyfter liknande resultat vilket stärker dess trovärdighet. Utifrån detta gjordes en tabell där de olika artiklarna och avhandlingarna placerades in för att kunna syntetiseras, för att inget viktigt skulle missas, vilket också är en styrka i studiens metod, se bilaga 5. Genom denna tabell kunde artiklarna sorteras och kategoriseras utifrån deras innehåll och resultat vilket ledde till att ingen artikel glömdes bort eller försvann i

mängden. Dock så är det möjligt att se hur dessa kategorier är problematiska då de förblindade oss och fick oss att leta efter resultat som passade in på dessa kategorier. Kategorierna kom till utifrån det protokoll som vi förde under databearbetning, se bilaga 4. I efterhand går det att se hur dessa kategorier inte var så fördjupade i relation till språkutveckling utan främst handlade om situationer och aktiviteter som möjligen kan ge förutsättningar att främja språkutveckling.

En möjlig svaghet är att de artiklar och avhandlingar som inkluderats utgår från ett liknande perspektiv, de lyfter alla vikten av att stötta barn i deras förstaspråk, och vilka fördelar som blir av det. Det hade varit intressant att även få ta del av eventuellt andra perspektiv. Om det finns sådana studier så gav inte vår studies sökord några träffar i databaserna vilket å ena sidan kan innebära att det inte finns negativa konsekvenser av förstaspråksundervisning, men å andra sidan kan betyda att sökorden var för smala och därför inte gav bredare resultat. Detta hade möjligtvis en längre studie kunnat svara på, eller en förändring av studiens metod. Om vi i studiens början reflekterat över vilket resultat olika sökningar gav hade andra sökord kunnat användas och möjligen gett ett bredare resultat. Möjligtvis går det att se en svaghet i användningen av PICO (bilaga 1) då vi utefter den metoden endast tog fram sökord kopplade till våra frågeställningar. Dessa frågeställningar var även frågeställningar som vi sedan valde att omformulera även om de fortfarande behöll samma innehåll. Det går att spekulera i hur resultatet möjligtvis hade skiljts sig åt om vi fyllde i PICO (bilaga 1) återigen efter de slutgiltiga frågeställningarna vilket kunde ha bidragit till andra sökord och därmed andra sökresultat.

En annan svaghet kan kopplas till de tidigare studiernas geografiska område. Ett flertal av artiklarna är internationella och därför producerade utifrån forskolor i andra länder än Sverige där förskolan är utformad på andra sätt, med andra styrdokument. Detta har lett till att vi som författare själva fått avgöra om en studie kan appliceras på den svenska förskolan eller inte, vilket går att problematisera vidare. Å andra sidan ser vi det som en styrka att vi har utgått från internationella studier, då motsatsen möjligen hade gett ett mer snävt resultat. Istället har nu en bredare syn och forskning kring barns förstaspråk kopplats samman vilket kunnat ge ett trovärdigt resultat. Till exempel lyfte två internationella studier att barns semantiska förståelse gynnas av att exponeras för sitt förstaspråk och av andra språk, för de barn som redan talar majoritetsspråket, vilket inte verkar ha undersökts i Sverige (Takahashi m.fl., 2010; Schwartz m.fl., 2013). Å ena sidan var dessa studier för korta för att kunna ge ett definitivt svar, men å andra sidan har de kommit fram till liknande resultat oberoende av varandra vilket stärker trovärdigheten. Dessutom har alla studier nog valts ut för att kunna appliceras på den svenska förskolan, genom att fokus varit på språkutveckling för barn i åldrarna 1-6 år. Denna bedömning är dock subjektiv och är påverkad av våra egna erfarenheter.

I studien har det använts både kvalitativa och kvantitativa studier och artiklar. Vi ser detta som en fördel då det har möjliggjort för ett bredare spektrum att undersöka våra frågeställningar i. De kvalitativa studierna har bidragit med uppfattningar och exempel, medan de kvantitativa har bidragit med datainsamling som ger ett tydligt och koncist resultat även om det resultatet inte alltid har ett svar på om språkutveckling sker.

Om vi skulle göra om vår studie finner vi främst tre avgörande skillnader i vår metod som vi skulle förändra. För det första hade vi valt att lägga frågeställningarna åt sidan vid bearbetningen av datan. I vårt fall hade vi frågeställningarna ständigt närvarande för att kunna få dem besvarade. Detta kan möjligen ha lett till att vi exkluderat studier som fokuserat mer på barns språkutveckling, men som inte kunnat besvara våra frågeställningar. För det andra

skulle vi gjort fler manuella sökningar, där vi kunnat få fler studier som andra forskare använt, vilket kunnat höja vår studies reliabilitet (Eriksson Barajas m.fl., 2013). För det tredje hade vi även försökt finna fler aktuella studier som gjorts i nutid. Detta hade inte inneburit att de haft mer värde än äldre studier men i och med att förskolan blivit allt mer flerspråkig på senare tid hade det möjligtvis kunnat ge en mer relevant bild. Kanske hade ett exkluderingskriterie kring detta samt fler manuella sökningar kunnat ge ett resultat med nyare studier.

6.2 Resultatdiskussion

I skolinspektionens rapport framgår det att majoriteten av förskolorna i Sverige inte främjar barns användande av sitt förstaspråk i den dagliga verksamheten (Skolinspektionen, 2017). Detta besvarar delvis vår andra frågeställning, *Vad säger forskning kring huruvida förskolor uppnår arbetet med barns modersmål/förstaspråk?*. Frågeställningen besvaras även successivt genom hela vår studie som behandlar hur förskolor arbetar med barns förstaspråk och flerspråkighet. Dock visar ingen studie på hur förskolor faktiskt uppnår målet att utveckla barnens alla verbala språk, vilket kan tolkas som att frågeställningen inte kan besvaras. Vidare kommer resultatet diskuteras och under rubriken “Genomgång av aktiviteter och dess betydelse” kommer ett par aktiviteter som visar hur förskolor arbetar med barns förstaspråk lyftas.

6.2.1 Vad innebär det att uppmärksamma barnens förstaspråk?

I flera av de studier som är med i vår översiktsstudie synliggörs förskolor som aktivt arbetar med att uppmärksamma barnens förstaspråk. Studierna tar upp tillvägagångssätt, material och aktiviteter som de menar kan vara till stöd i själva uppmärksammandet. Till exempel visar Fredriksson och Eneflo (2019) samt McGlynn-Stewart m.fl. (2019) i sina studier hur tvåspråkiga böcker uppmärksammar barns förstaspråk i förskolan. Det framgår tillvägagångssätt i studierna där pedagogerna engagerar sig i att lära sig enstaka ord eller fraser på barnens förstaspråk (Skans, 2011; Fredriksson & Eneflo, 2019). Författarna lyfter hur detta engagemang bidrar till att barnens förstaspråk blir uppmuntrat och uppmärksammat. I resultatet redovisas det även för hur Hoflundsen m.fl. (2018), Kultti (2013) och Ehrlin (2012) beskriver olika strategier för att uppmärksamma barnens förstaspråk. Generellt går det att urskilja detta tillvägagångssätt i de flesta studier där målet verkar vara att barnens förstaspråk åtminstone ska vara uppmärksammat. Frågan är vad denna strategi egentligen bidrar med för barnens förstaspråkutveckling? Det är inget som framgår i studierna, men inte heller något som är möjligt att klandra förskollärarna och deras arbete för utan något som grundar sig i ett större ideologiskt dilemma som kommer problematiseras vidare (Cromdal & Evaldsson, 2004).

Som tidigare lyfts innehåller förskolans läroplan en mängd olika uppdrag och mål som förskolan ska arbeta med, men som inte beskriver hur pedagogerna ska gå tillväga. Detta öppnar upp för tolkningar för de verksamma i förskolan (Puskás, 2013). I denna översiktsstudie går det delvis att urskilja vissa av dessa tolkningar ovan, vilket kan generaliseras i att förskolorna väljer att främst arbeta med att barnens förstaspråk ska bli uppmärksammat. Detta uppmärksammande går möjligtvis att koppla till en uppvisning som förskolorna gör för att visa att de arbetar med läroplanens mål kring flerspråkighet. Handlar det därför om didaktiska val och ett arbete för barnens utveckling av sitt förstaspråk eller handlar det snarare om en strategi för att kunna uppfylla styrdokumentens förväntan? Om det är så, vad får det för didaktiska konsekvenser?

Förskolan har en betydande och viktig roll i det svenska samhället och vad som är formulerat i läroplanen finns det många aktörer som är intresserade av. I relation till styrdokument, teori och praktik såg vi en möjlig analys utifrån Bernsteins pedagogiska teori. Osa Lundberg (2020) beskriver hur Bernsteins teori till fördel kan användas vid studier om förskolans skärningspunkt för policy, praktik och teori. Teorins syfte handlar om att skapa förståelse för vem och av vem undervisning utformas samt synliggöra styrande principer som i sin tur ger konsekvenser både på individ- och organisationsnivå (Lundberg, 2020). Då studien är en översiktsstudie har det varit komplicerat att använda teorin i vår undersökning. Dock finner vi användning av hur begreppet rekontextualiseringsfält kan diskuteras utifrån läroplanen och vårt resultat.

Basil Bernstein beskriver läroplanen som ett officiellt rekontextualiseringsfält där bland annat politiska mål strider om att få en del av makten och kontrollen som läroplanens mål kan utgå (Lundberg, 2020) och därmed försöker minska förskolepersonalens självständighet (Bernstein, 2000). Rekontextualiseringen handlar i sig om att innebörden i ett syfte kan vara föränderligt beroende på vilket sammanhang det befinner sig i (Bernstein, 2000). Att barnen i förskolan ska ha rätt till utbildning i sitt förstaspråk skulle utifrån den mångkulturella politik och värdegrund vi har idag delvis kunna spåras tillbaka till en rekontextualisering. Syftet med förskolans mål rekontextualiseras därför utefter det samhälle och den politik som förs i Sverige idag och det kan möjligtvis vara därför mål kring flerspråkighet tar plats i förskolans läroplan.

Utifrån resultatet på vår översiktsstudie får inte läroplanens mål kring modersmålsutveckling ett negativt bemötande i förskolan, utan snarare lyfts det som något väldigt viktigt som förskolorna vill arbeta med. Men det går att urskilja stora kunskapsluckor där personal och även forskare inte riktigt vet vad i det dem gör som faktiskt bidrar till barnens förstaspråkutveckling. Det blir synligt att det snarare handlar om en uppvisning där förskolorna behöver hitta strategier som visar på att de arbetar med barnens förstaspråk. Det blir därför didaktiska konsekvenser där barnens språkutveckling hamnar i bakgrunden. Utifrån såsom läroplanens mål är formulerat anser vi att detta inte är obegripligt eller klanderbart, utan att målen i läroplanen behöver bearbetas och realiseras. Många av målen i läroplanen ser bra ut på papper men vår studie visar tydligt på att det inte fungerar lika bra i praktiken.

Anledningen till att det blir ett uppmärksammande snarare än ett faktiskt arbete med barnens språkutveckling skulle kunna vara att det helt enkelt saknas språkliga resurser. Skans (2011) och Petersen (2018) synliggör i sina studier vikten av att personalen faktiskt kan behärska barnens förstaspråk. Skans (2011) menar att det är avgörande för att systematisk och funktionell språkväxling ska ske, vilket vi tidigare i resultatet har liknat vid transspråkande. Petersen (2018) å sin sida lyfter förskollärarens roll i relation till en aktivitet där skype använts för att ge barnen möjlighet att kommunicera med barn som har samma förstaspråk. Författaren menar att det finns stora fördelar i att förskolläraren som är med under aktiviteten kan och förstår barnens förstaspråk. Vikten av att personalen kan språken går även att lyfta i relation till Schwartz m.fl. (2013) som studerade och jämförde en förskola som var tvåspråkig och en som var enspråkig. Resultatet visade på att barnen i den tvåspråkiga förskolan hade en ökad semantisk förståelse i och med att de har haft tillgång till båda sina språk i verksamheten och i undervisning av personal. Det går att urskilja en gemensam nämnare här där förutsättningen att det finns personal som kan barnets förstaspråk är det som faktiskt kan utgöra en skillnad.

Samtidigt är detta inget som ingår i varken barnskötar- eller förskolläro- eller förskollärautbildningen. Utifrån ovanstående resonemang hade det varit nödvändigt att de som arbetar inom förskola besitter språkliga kunskaper i en mängd olika språk. Att detta ska erbjudas i utbildningen är ju egentligen omöjligt. Frågan är då om det ska vara ett kriterium som finns för en anställning av personal i förskolan, att de ska behärska grundliga kunskaper i minst två språk men samtidigt inget som utbildningen kan erbjuda? Även detta skulle kunna tolkas som omöjligt i relation till den stora personalbristen som finns inom svensk förskola idag. Men samtidigt är det dessa krav som läroplanens formuleringar egentligen ställer. För att barnens förstaspråk ska utvecklas visar flera studier att det krävs att det finns personal som också kan deras förstaspråk.

6.2.2 Identitetsskapande

Flera av författarna lyfter även hur arbetet med barns förstaspråk och flerspråkighet är identitetsskapande. Som en koppling till uppmärksammandet av barnens förstaspråk ovan lyfter Hoflundsengen m.fl. (2018) hur ett uppmuntrande och uppmärksammande av alla språk bidrar till att stärka barnens identitet. Vidare lyfter även Strazer (2018) samt McClain och Schrodts (2021) hur transspråkande, som ett sätt att uppmuntra till barnens flerspråkighet, bidrar till barnens identitetsskapande. I studierna framgår det, om än lite flyktigt, att arbetet med barnens förstaspråk kan bidra till deras identitetsskapande. Det går dock inte att urskilja i studierna om detta är vad som sker för barnen eller hur detta skapande av identitet faktiskt går till. Däremot går det i samma spår som Vygotskys teorier kring hur språket är meningsskapande inom den sociokulturella teorin. Vygotsky menar att språket är ett medierande verktyg som vi människor använder för att tänka och uttrycka oss. Medierande i den mening att vi använder redskapet språk för att förstå vår omvärld (Säljö, 2017). Språket är inte heller statiskt utan under ständig utveckling, tillsammans utvecklar vi språket i sociala samspel. Genom att kommunicera formar vi både oss själva och andra, vilket kan tolkas som att språket är identitetsskapande (Säljö, 2000). Vårt att notera är att majoriteten av de studier vi har presenterat utgår från en sociokulturellt perspektiv. Därför skrivs resultaten fram utifrån denna syn på språk.

Hejlskov Elvén och Edfelt (2017) tar upp vikten av att lyfta barnen när de gör någonting bra och när de lyckas. Utifrån det ser vi också en koppling till den sociokulturella teorin och den proximala utvecklingszonen. Den proximala utvecklingszonen handlar om att individer besitter en viss kunskap och att de genom stöttning, av en som kan mer, kan bemästra nya saker som i sin tur möjliggör att de så småningom kan lyckas med saker som till en början sågs omöjligt (Säljö, 2000). Genom den proximala utvecklingszonen och scaffolding kan vi få barnen att lyckas och känna sig stolta över de kunskaper de besitter vilket i sin tur är identitetsskapande. Utifrån detta ser vi hur vi genom att stärka barnen i alla deras språk också kan stärka deras identitet.

Det går att diskutera hur pedagogers positiva inställning till barnens flerspråkighet påverkar barnens egna föreställningar kring sina förstaspråk. Genom att förskolan behandlar flerspråkigheten som en resurs höjs även statusen för de språken som barnen talar, jämfört med om barnen med andra förstaspråk endast använder detta språk i kontakt med familj och hem. Thornberg (2013) beskriver social kategorisering när han redogör för ingrupper och utgrupper. Individer placerar sig själva i dessa grupper utifrån stereotypiska egenskaper, ingrupper som i den gruppen man tillhör och utgrupper som den gruppen man inte tillhör. Att man har en positiv självkänsla kring den gruppen man tillhör är avgörande för att utveckla en positiv social identitet enligt Thornberg. Därför går det att se en koppling till att förskolan

genom att ge en positiv bild av gruppens flerspråkighet även ger barnen större förutsättningar till att vilja höra till och ingå i denna gruppen, vilket bidrar till deras skapande av identitet.

McClain och Schrodts (2021) studie visar på hur förskolan ytterligare kan arbeta med att skapa en positiv självkänsla för barn med ett annat förstaspråk än majoritetsspråket. Genom att använda sig av barnböcker som problematiserar och synliggör flerspråkighet i samhället och även de informella normer som finns kan givande boksamtal med barnen vara möjliga. Dessa samtal ser vi kan bidra till den positiva självkänslan i ingruppen för flerspråkiga barn, men även ge dem möjligheter att se och diskutera de informella normer som finns i samhället (Thornberg, 2013). Det blir synligt att denna aktivitet även är identitetsskapande.

6.2.3 Genomgång av aktiviteter och dess betydelse

Som kan utläsas av resultatet lyfter flera av författarna olika aktiviteter för att möjliggöra för barnen att använda sina förstaspråk. Detta resultat ger oss svar på frågeställningen, *vilka arbetssätt och strategier visar forskning att förskolor använder för att arbeta med barns modersmålsutveckling/förstaspråksutveckling?* Dessa aktiviteter kan dock inte bevisa att utveckling av barnens förstaspråk faktiskt sker. Det vi däremot kan svara på är vilka arbetssätt och strategier forskning belyser att förskolor använder för att uppmärksamma och ge barn möjlighet att använda sitt förstaspråk. I resultatet beskrivs aktiviteter som påstås gynna barnens förstaspråksutveckling men som saknar bevis på att det faktiskt är det som sker. Kultti (2013) utgår från det sociokulturella perspektivet när hon redogör för betydelsen av aktiviteter. Kultti (2013) påstår att aktiviteter i förskolan bidrar till barnens språkutveckling genom att de resulterar i deltagande och kommunikation. Hon belyser vikten av de sociala interaktioner som sker under aktiviteter och hur dessa i sig kan bidra till barnens utveckling inom såväl språk, kultur, identitet och medvetande. I relation till den sociokulturella teorin går det därför att utlysa fördelar i själva aktiviteterna som studierna presenterar. Dock går det att urskilja skillnader i de aktiviteter som är presenterade i resultatet, vilket vi kommer gå in på nedan. Vi ser även hur vissa internationella studier kan förhållas till en svensk kontext för att uppmuntra arbetet med barnens förstaspråk ytterligare.

Flera av författarna skriver att arbetet med sång och musik är ett sätt att arbeta med flerspråkighet. Dock lyfter Kultti (2013) att många förskolor faktiskt inte tar vara på denna möjlighet då de inte sjunger sånger på andra språk än svenska. Denna motsättning skulle kunna bero på de olika förskolorna och/eller deras profil i studierna. I Skans (2011) och Ehrlins (2012) avhandlingar framgår det att förskolorna de studerat är flerspråkiga, vilket enligt författarna innebär att majoriteten av barnen och pedagogerna talar fler än ett språk. Dessutom har två av de förskolor Ehrlin (2012) studerat en musikprofil. Detta skulle kunna innebära att förskolorna är väl inarbetade i ett flerspråkigt förhållningssätt och har erfarenheter av att arbeta med en flerspråkig barngrupp, samt att de har god kunskap om sång och musik. I Kulttis (2013) studie framgår det inte någon information om hur barngruppens språkliga bakgrund ser ut. Det som framgår är att hon valt ut 10 barn totalt av alla de barn som varit på hennes 8 studerade förskolor. Dessa 10 barn talar fler än ett språk. Detta skulle kunna innebära att hon valt ut de flerspråkiga barnen som finns, men de skulle också kunna ha valts ut slumpmässigt. Då detta inte framgår kan det innebära att majoriteten inte varit flerspråkiga, eller att pedagogerna inte var lika insatta i flerspråkighet som de var i Skans (2011) och Ehrlins (2013) studier, vilket skulle kunna förklara varför de inte sjunger på andra språk än svenska. Dock kan vi inte få ett helt trovärdigt svar.

Motsättningen skulle också kunna bero på studiernas syfte. Syftet med Ehrlins (2013) studie var att studera musiken på två förskolor, som dessutom var flerspråkiga. Skans (2011) syfte

med sin studie var att studera didaktiken på en flerspråkig förskola, och Kulttis (2013) syfte var att studera vilka erfarenheter flerspråkiga barn får av sångaktiviteter oavsett vilket språk sångaktiviteterna använde. Syftet med alla tre studier är relativt lika, men en tolkning är att Skans (2011) och Ehrlins (2013) studier har ett större fokus på barnens användning av sitt förstaspråk medan Kulttis (2013) studie fokuserat mer på barns andraspråksinläring vilket kan ha påverkat studiens resultat och alla tre studiernas motsättning. Samtidigt så påverkar inte det Kulttis (2013) uppmärksammande av att inga förskolor i studien faktiskt använde barnens förstaspråk under sång- och musiksamlingar. Vi ställer oss därför frågande till hur studiens syfte egentligen påverkar resultatet att förskolorna inte arbetar med barnens förstaspråk under sång- och musiksamlingar. Att studierna motsäger varandra skulle slutligen kunna bero på våra exkluderings- inkluderingskriterier där Kulttis (2013) studie likaväl kunde blivit exkluderad på grund av att fokuset låg på andraspråksinläring. Trots detta så har Kulttis (2013) studie inkluderats i vår studie eftersom den redovisar för resultat som vi tolkar som fynd kopplade till förstaspråksundervisning.

En annan aktivitet som lyfts av flera av författarna handlar om böcker och bokläsning. Två av studierna har visat hur arbetet med tvillingböcker kan vara ett sätt att arbeta med flerspråkighet och även uppmuntra vårdnadshavare till delaktighet. Liknande strategier har vi genom verksamhetsförlagd utbildning samt arbete i förskola stött på i verksamheten. Förskolor använder sig av digitala verktyg för att arbeta med barnens förstaspråk. Ett av dessa verktyg är appen Polyglutt. I relation till vad den tidigare forskningen visat ser vi en möjlighet med appen för att arbeta med flerspråkighet och applicera det inom den svenska förskolan. Polyglutt är en tjänst med digitala bilderböcker som används på förskolor i Sverige (Inläsningstjänst, 2022). Appen ska möjliggöra arbetet med språkutveckling. I appen finns böcker på 60 språk, där man alltså kan få böcker upplästa på 60 olika språk. Böckerna i appen kan även delas med barnens vårdnadshavare vilket kan kopplas till McGlynn-Stewarts m.fl. (2019) studie där vårdnadshavarna genom QR-koder kunde lyssna på böckerna. När böckerna läses upp på andra språk än svenska finns fortfarande texten tillgänglig på svenska vilket går att koppla till tvillingböckerna som också ger en läsoplevelse på två språk. Genom Polyglutt ser vi en ingång till att lyssna på böcker på barnens förstaspråk tillsammans med barnen även om du som förskollärare inte kan tala eller förstå språket. Genom att kunna läsa texten på svenska men lyssna på barnets förstaspråk kan ett boksamtal genomföras och förhoppningsvis bli en givande stund för alla.

6.2.4 Barngruppens språkande

En av våra frågeställningar handlade om att undersöka om arbetet med barnens förstaspråk kan påverka barngruppens generella språkutveckling. Detta ansåg vi intressant att undersöka för att kunna urskilja ytterligare fördelar och nackdelar i arbetet med barnens förstaspråk. Det enda svaret vi har fått på vår frågeställning presenteras utifrån Takahashi m.fl. (2010) studie där de undersökte hur hela barngruppen påverkades av exponering av olika språk. Studiens resultat visade positiva konsekvenser av arbetet med flera språk där barnens semantiska förståelse, ordförråd och fonologiska medvetenhet utvecklades genom exponeringen av olika språk. Då studien visade sig vara för kort, kan vi inte utifrån detta besvara frågeställningen med god reliabilitet. Dock ser vi ingångar till barnens generella språkutveckling i hur majoriteten av förskolorna som studerats redogör för hur de använder ett flerspråkigt förhållningssätt. Detta förhållningssätt har under resultatet även relaterats till förhållningssättet transspråkande. Det framkommer i studierna hur förskolor ser på flerspråkighet som en resurs som bidrar till att barngruppen får en större förståelse för själva språkandet snarare än en förståelse för olika språk. Vilket kan tolkas som att barnens

kommunikation möjligtvis gynnas av transspråkande. Denna tolkning stärks av den sociokulturella teorin, där alla språk, både verbala och icke verbala, ses avgörande för kommunikation, vilket motiverar användandet av transspråkande (Säljö, 2000).

Transspråkande som begrepp har däremot inte använts i den grad vi trodde. Utifrån vår utbildning inom språk och kommunikation i förskola är transspråkande ett begrepp som uppmärksammas inom flerspråkighet i förskolan. Därför blev vi förvånade över att vi fick så få resultat som behandlade just detta begreppet, även fast vi kan urskilja liknande resonemang i vissa studier. Detta skulle kunna bero på att det finns brister i vår metod som bidragit till att vi inte har funnit de studier som faktiskt berör transspråkande. Begreppet fanns aldrig med bland våra sökord vilket vi ser som den största anledningen till varför vi inte funnit mer forskning kring ämnet. Det skulle även kunna bero på att det är ett begrepp som möjligtvis inte är lika välkänt som vi trodde och som därför inte används i den forskning som är några år gammal, även om begreppet formulerades 1994 av pedagogen Cen Williams (Straszler, 2018).

Med dessa insikter och vår besvikelse av studiens resultat i kombination med de redogörelser som faktiskt finns kring transspråkande vore det givande att utforska detta begrepp vidare. Det går till viss del att synliggöra fördelar med transspråkande i förskolan inom arbetet med barnens förstaspråk. Det går inte att besvara om det faktiskt påverkar barnens generella språkutveckling, utifrån vår data, men vår studie har öppnat upp för en nyfikenhet hos oss kring detta.

6.3 Slutsats

Syftet med den här studien var att belysa forskning kring hur förskolepersonal arbetar med barnens alla förstaspråk och flerspråkighet. Detta ser vi att studien besvarar genomgående, även om vi hade andra förväntningar på resultatet. Frågeställningarna är grundade i syftet och besvaras, men det viktigaste resultatet är att forskningen faktiskt inte visar att språkutveckling sker av förskolans arbete med barns förstaspråk. Det har varit möjligt att synliggöra ett uppmärksammande av barnens förstaspråk snarare än ett främjande av barnens förstaspråksutveckling. I diskussionen reflekterar vi över möjliga anledningar till detta. Trots att forskningen inte kan visa på faktisk utveckling synliggör den hur arbetet med barnens förstaspråk skulle kunna bidra till identitetskapande, vilket har varit ett fynd i denna studie.

Det skulle kunna ses irrelevant att undersöka förskolläraarnas åsikter, då de oavsett åsikter måste följa förskolans läroplan. Det viktiga är inte vad det tycker, utan vad de gör i sin yrkesroll. Utifrån vår första frågeställning, *Vad säger forskning om hur förskolepersonal ser på arbetet med barns förstaspråk utifrån läroplanens uppdrag?*, har resultatet visat vikten av förskolläraarnas inställning och engagemang och att det är avgörande för om barnen får möjlighet att använda sitt förstaspråk. Det visar också på en komplexitet i uppdraget. Trots forskningens redogörelse för förskollärares positiva inställning till förstaspråksundervisning finns det knappt några faktiska resultat på att förstaspråksutveckling sker i förskolan utifrån dessa studier. Med detta sagt vill vi undvika att lägga skuld på förskollärarna och anser att ansvaret till barnens förstaspråkssundervisning börjar på högre idealistiska nivåer. Detta får i sin tur ta plats och forma styrdokumentet samt förskolläroinbildningen. I studien blir det synligt hur dessa styrningar inte tar avstamp i förskolans praktik och att det därför blir ett svåruppnåeligt mål i verksamheten.

6.4 Vidare forskning

Vid ett större examensarbete med mer tid och resurser skulle ett empiriskt arbete kring vårt ämne vara givande utifrån frågeställningar som undersöker barnens perspektiv och förhållningssätt. Genom observationer på olika förskolor hade detta varit möjligt att studera. Vi ser fördelar med att grunda sin forskning på praktik i kombination med tidigare forskning, varför en empirisk studie hade varit intressant att genomföra. Det hade också varit intressant att följa en förskolas utvecklingsarbete inom aktionsforskning för att se hur studiens syfte och innehåll omvandlas till en aktion och hur den aktionen möjliggör barns utveckling samt utgör ett stöd för förskolepersonal. Genom ett utvecklingsarbete hade vi kunnat få svar på om och i så fall hur barn faktiskt utvecklas genom ett aktivt arbete för barnens förstaspråkutveckling. Det hade i sin tur kunnat ge ett starkare svar på vad som främjar barns förstaspråkutveckling, än vad vår studie visat. Ett utvecklingsarbete hade därför kunnat ge säkrare handledning för hur förskolan kan utveckla barns förstaspråk i praktiken. Ett utvecklingsarbete hade också varit intressant att genomföra för att se om och i så fall på vilket sätt identitetsskapande i relation till språkutveckling sker. Vår studie har synliggjort att det möjligtvis skulle kunna ske men vi ser ett behov av fördjupning i analys och diskussion samt ytterligare data för att kunna ge säkrare svar.

Ytterligare en möjlighet för ett större examensarbete hade varit att fördjupa sig i Bernsteins pedagogiska teori för att kunna studera skärningspunkten mellan policy och praktik vidare (Lundberg, 2020). Vår studie har öppnat upp för reflektioner kring detta men det har saknats resurser för att föra en mer omfattande diskussion i relation till teorin. Dessa resurser kan möjligtvis handla om att vi genomför en översiktsstudie som generellt inte kräver teoretiska förhållningssätt och att det därför inte har funnits nog med utrymme i vår studie.

Vi ser också att vidare forskning kunnat resultera i en fördjupning om transspråkande som förhållningssätt och språkbegrepp. Omformulerade sökord och frågeställningar hade kunnat ge andra resultat och vidare hade det varit intressant att se om transspråkande faktiskt är en strategi som kan bidra till barnens förstaspråkutveckling. För personer som är insatta inom förskola och skola kan det nog vara en självklarhet att språk kan innebära så mycket mer än de verbala språken som haft störst fokus i denna studie. Men med fler och större resurser än vad detta examensarbete kunnat ge, hade det också varit positivt att inledningsvis ge en definition på vad språkbegreppet innefattar. Att språk innebär både verbala och ickeverbala, såsom bildspråk, kroppsspråk och teckenspråk.

Vår studie bidrar med strategier för hur man på ett naturligt sätt kan föra in barnens förstaspråk i verksamheten. Dock går det inte att ge ett säkert svar på om det faktiskt bidrar till barnens språkutveckling. Slutligen uppmärksammar vår studie en kunskapslucka inom forskning, att det finns en brist inom ämnet. Vår studie skulle därför kunna väcka nyfikenhet för forskare att studera vidare inom förskolans faktiska arbete och möjligheter för att utveckla barnens språkliga förmågor.

7 Referenslista

Litteratur

- Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.). (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2. [utök. och aktualiserad] uppl.). Liber.
- Barmark, M., & Djurfeldt, G. (2020). *Statistisk verktygslåda 0: att förstå och förändra världen med siffror*. (2. uppl.). Studentlitteratur.
- Bayati, Z (2017). Språkbiologiska institutioner. I T. Hübinette (Red.), *Ras och vithet - Svenska rasrelationer i går och i dag* (s. 253-273). Studentlitteratur.
- Bernstein, B (2000). *Pedagogy, symbolic control and identity. Theory, research, critique*. Lanham, Rowman and Littlefield Publishers.
- Björk-Willén, P. (2006). *Lära och leka med flera språk*. (Linköpings Studies in Arts and Science, 376) [Akademisk avhandling]. Linköpings Universitet.
- Chapman De Sousa, E. B. (2019). Five tips to engage multilingual children in conversation. *Young Children*, 74(2), 24-31.
- Coelho, D., Andrade, A-I., & Portugal, G. (2018). The ‘awakening to Languages’ approach at preschool: developing children’s communicative competence. *Language Awareness*, 27(3), 197-221. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1080/09658416.2018.1486407>
- Cromdal, J., & Evaldsson, A. (2004). Flerspråkighet till vardags - en introduktion. I J, Cromdal & A, Evaldsson (Red.) *Ett vardagsliv med flera språk* (s. 11-44). Liber.
- Ehrlin, A. (2012). *Att lära av och med varandra : en etnografisk studie av musik i förskolan i en flerspråkig miljö*. (Serie: Örebro studies in Music Education ; 7. Örebro Studies in Educational Sciences with an Emphasis on Didactics ; 3) [Doktorsavhandling, Örebro universitet] Swepub.
<http://swepub.kb.se/bib/swepub:oai:DiVA.org:oru-25833>
- Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap. Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Natur & Kultur.
- Fredriksson, M., & Lindgren Eneflo, E. (2019). ”Man blir lite osäker på om man gör rätt” – En studie om pedagogers arbete med flerspråkighet i förskolan. *Tidsskrift för Nordisk barnhageforskning*, 18(1), 1-15. <https://doi.org/10.7577/nbf.3080>
- Hejlskov Elvén, B., & Edfelt, D. (2017). *Beteendeproblem i förskolan. Om lågaffektivt bemötande*. Natur & Kultur.
- Hoflundsengen, H., Magnusson, M., Svensson, A-K., Jusslin, S., Mellgren, E., Hagtvet, B., & Heilä-Ylikallio, R. (2018). The literacy environment of preschool classrooms in three Nordic countries: challenges in a multilingual and digital society. *Early Child Development and Care*, 190(3), 414-427.
<https://doi.org/10.1080/03004430.2018.1477773>

- Hu, J., Torr, J., & Whiteman, P. (2014). 'Parents don't want their children to speak their home language': how do educators negotiate partnerships with Chinese parents regarding their children's use of home language and English in early childhood settings?. *Early years. An international research journal*, 34, 255-270.
<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1080/09575146.2014.927419>
- Insläsningstjänst. (2022). *Flerspråkig digital bilderbokstjänst för förskolan. Läslyssna på bokmagi - med Poly och Glutt*. Hämtad 2022-05-02 från https://www.inlasningstjanst.se/tjanster-for-larare/polyglutt-forskola/?keyword=polyglutt&creative=436475491867&gclid=CjwKCAjwgr6TBhAGEiwA3aVuIWarDsmTSxIyRhn8NbJX1TXI8WhzA-5fZmz5I3BbeHoJOiv3GTXhuRoCSqUQAvD_BwE
- Kultti, A. (2012). *Flerspråkiga barn i förskolan: Villkor för deltagande och lärande*. (Gothenburg Studies in Educational Science, 321) [Akademisk avhandling, Göteborgs Universitet].
- Kultti, A. (2013). Singing as a language learning activity in multilingual toddler groups in preschool. *Early Child Development and Care*, 183(12), 1955-1969.
<https://doi.org/10.1080/03004430.2013.765868>
- Kultti, A. (2014). *Flerspråkiga barns villkor i förskolan- lärande av och på ett andra språk*. Liber.
- Kultti, A., & Harju-Luukkainen, H. (2017). Introduktion. I A. Kultti, & H. Harju-Luukkainen (Red.), *Undervisning i flerspråkig förskola* (s. 11-16). Gleerups.
- Kultti, A., & Pramling, N. (2017). Översättningsaktivitet i förskolan. I A. Kultti, & H. Harju-Luukkainen (Red.), *Undervisning i flerspråkig förskola* (s. 71-87). Gleerups.
- Lahdenperä, P. (2018). Inledning. I P. Lahdenperä (Red.), *Den interkulturella förskolan: Mål och arbetssätt* (s. 12). Liber.
- Liberg, C. (2010). Samtalskulturer - samtal i utveckling. I L. Bjar & C. Liberg (Red.), *Barn utvecklar sitt språk* (s. 77-100). Studentlitteratur.
- Ljunggren, Å. (2013). *Erbjudanden till kommunikation i en flerspråkig förskola. Fria och riktade handlingsområden*. (Malmö Studies in Educational Sciences Licentiate Dissertation Series 2013:30) [Litentiavhandling, Malmö Högskola]. Swepub <https://swepub.kb.se/showrecord?q=onr%3a%22swepub%3aoai%3aDiVA.org%3amu-7632%22&n=1&d=swepub&noredirect=true>.
- Lundberg, O. (2020). Kunskapssociologi - att designa en studie i skärningspunkten mellan policy, teori och praktik. I A. Åkerblom, A. Hellman & N. Pramling (Red.), *Metodologi för studier i, om och med förskolan* (s. 123-142). Gleerups.
- Lung, B K. (2008). *Preschool teachers' attitude toward childrens native language maintenance*. (Master of Science in Human Development and Family Studies, 1457438) [Avhandling University of Delaware] GU supersök.
https://gu-se-primo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/15agpbr/TN_cdi_proquest_journals_304631583

- McClain Brown, J., & Schrodt, K. (2021). Making Space for Multilingualism: Using Translanguaging Pedagogies to Disrupt Monolingual Language Ideologies within a Culturally Responsive Kindergarten Curriculum. *The reading teacher*, 75(3), 385-388. <https://doi.org/10.1002/trtr.2050>
- McGlynn-Stewart, M., Murphy, S., Pinto, I., Mogyorodi, E., & Nguyen, T. (2019). Technology supported early literacy learning in a multilingual community preschool. *Education 3-13*, 47(6), 692-704. <https://doi.org/10.1080/03004279.2018.1520279>
- Petersen, P. (2018). Beyond Borders – Digital Tablets as a Resource for Preschool Children’s Communication in a Minority Language. *Designs for learning*, 10(1), 88-00. <https://doi.org/10.16993/df1.87>
- Pettersson, A., Kjellin, D., & Palmqvist, T. (2020). Informationssökning vid översiktsstudier. I A. Åkerblom, A. Hellman & N. Pramling, N (Red.), *Metodologi för studier i, om och med förskolan* (s. 123-142). Gleerups.
- Pramling, N. (2020). Vad utmärker vetenskaplig kunskap?. I A. Åkerblom, A. Hellman & N. Pramling, N (Red.), *Metodologi för studier i, om och med förskolan* (s. 15-36). Gleerups.
- Puskás, T. (2013). Språk och flerspråkighet i förskolan. Ideologiska dilemman och vardagspraktik. I Björk-Willén, P, Gruber, S & Puskás, T (Red.), *Nationell förskola med mångkulturellt uppdrag* (s. 45-70). Liber.
- Schwartz, M., & Safra, E. (2013). The impact of the First language First model on vocabulary development among preschool bilingual children. *Reading and Writing*, 27(4), 709-732. <https://doi.org/10.1007/s11145-013-9463-2>
- Skans, A. (2011). *En flerspråkig förskolas didaktik i praktiken*. (Serie: Malmö Studies in Educational Sciences, 1653-6037 ; 16) [Licentiatavhandling, Malmö högskola] Swepub <https://swepub.kb.se/showrecord?q=onr%3a%22swepub%3a%3aDiVA.org%3amu-7631%22&n=1&d=swepub&noredirect=true>.
- Skolinspektionen. (2017). *Förskolans arbete med flerspråkiga barns språkutveckling*. <https://www.skolinspektionen.se/sok/?q=f%C3%B6rskolans+arbete+med+flerspr%C3%A5kiga+barns+>
- Skolverket. (2003). *Tre decenniers modersmålsstöd - om modersmålsstödet i förskolan 1970-2000*. <https://www.skolverket.se/publikationsserier/ovrigt-material/2003/tre-decenniers-modersmalsstod>
- Straszer, B. (2018). Transspråkande och interkulturalitet i en förskola med sverigefinsk profil. I P. Lahdenperä (Red.), *Den interkulturella förskolan: Mål och arbetssätt* (s. 96-117). Liber.
- Svensson, A. (2012). Med alla barn i fokus: om förskolans roll i flerspråkiga barns språkutveckling. *Paideia*, (4), 29-37.

- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Norstedts Akademiska Förlag.
- Säljö, R. (2017). Den lärande människan - teoretiska traditioner. I U. Lundgren, R. Säljö, & C. Liberg (Red), *Lärande, skola, bildning. Grundbok för lärare* (s. 251-309). Natur & Kultur
- Takahashi, J., Suzuki, Y., Shibata, H., Fukumitsu, Y., Gyoba, J., Hagiwara, H., & Koizumi, M. (2010). Effects of non-native language exposure on the semantic processing of native language in preschool children. *Neuroscience research*, 29, 246-251.
<http://doi.org/10.1016/j.neures.2010.12.003>
- Thornberg, R. (2013). *Det sociala livet i skolan. Socialpsykologi för lärare*. Liber.
- Torpsten, A. (2017). Preschool, Multilingualism and Translanguaging: Linguistic diversity, language strategies and participation. *US-China foreign language*, 15(2), 81-90.
<http://doi.org/10.17265/1539-8080/2017.02.003>
- UNC. (2009). *Prisma statement*. Hämtad 2022-04-13 från
<https://guides.lib.unc.edu/systematic-reviews/prisma>
- Wedin, Å. (2017). *Språkande i förskolan och grundskolans tidigare år*. Studentlitteratur.
- Wedin, Å., & Rosén, J. (2021). Språkliga normer i förskolläraryrket: ett kritiskt perspektiv. *Acta didactica Norden*, 15(2), 1-22. <http://doi.org/10.5617/adno.8361>
- Åberg- Bengtsson, L., & Pramling, N. (2020). Data att räkna med - om att använda siffermaterial i ett vetenskapligt uppsatsarbete. I A. Åkerblom, A. Hellman & N. Pramling, N (Red.), *Metodologi för studier i, om och med förskolan* (s. 185-204). Gleerups.

Styrdokument

- Läroplan för förskolan Lpfö 18*. (2018). Skolverket. Stockholm: Skolverket.
[https:// www.skolverket.se/getFile?file=4001](https://www.skolverket.se/getFile?file=4001)
- SFS 2010:800. *Skollag*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

8 Bilagor

Bilaga 1. Redovisning av PICO

Tabell 1. Metoden PICO och sökord formulerade utifrån tidigare frågeställningar.

Frågeställning: Vad säger forskning om hur förskolepersonal ser på arbetet med barns modersmål utifrån läroplanens uppdrag?

	P (population, vem)	I (intervention, vad)	C (context, sammanhang)	O (outcome)
Svenska	Förskolepersonal Förskollärare	Uppdrag Modersmålsunder visning Läroplanen	Förskola	Förhållningssätt Attityd Åsikter
Engelska	Preschool staff Preschool teacher	Native language Native language-support Curriculum	Preschool Kindergarten	Approach Attitude Opinion

Frågeställning: Vad finns det för statistik kring hur förskolor uppnår detta mål?

	P (population, vem)	I (intervention, vad)	C (context, sammanhang)	O (outcome)
Svenska	Förskolor Organisation Verksamhet	Modersmål Flerspråkighet Statistik	Förskola	Statistik Lyckas Inte lyckas
Engelska	Preschool Organisation	Native language Multilingual Statistical	Preschool Kindergarten	Statistical Successful Unsuccessful

Forts. tabell 1. Metoden PICO och sökord formulerade utifrån tidigare frågeställningar.

Frågeställning: Kan användandet av andra modersmål än svenska påverka barngruppens generella språkutveckling?

	P (population, vem)	I (intervention, vad)	C (context, sammanhang)	O (outcome)
Svenska	Barn 1-6 år Förskolebarn	Exponering av modersmål	Förskola (Hemmiljö)	Språkutveckling
Engelska	Children 1-6 years old Preschool children	Native language exposure	Preschool Kindergarten (home environment)	Language development Linguistic development

Frågeställning: Vilka arbetssätt och strategier främjar barns modersmålsutveckling i förskolan?

	P (population, vem)	I (intervention, vad)	C (context, sammanhang)	O (outcome)
Svenska	Förskollärare Förskolepersonal	Arbetssätt Strategier	Förskola APT Pedagogiska möten/forum	Framgångsrika arbetssätt Framgångsrika strategier Möjligheter Hinder Utmaningar
Engelska	Preschool teacher Preschool staff	Work procedures Strategies	Preschool Kindergarten APT (Workplace meeting) Educational meeting/forum	Successful work procedures Successful strategies Opportunities /Possibilities Difficulties Challenge

Bilaga 2. Databassökning, inkluderade- och exkluderade artiklar.

Tabell 2. Sökvägar för inkluderade- och exkluderade artiklar.

Titel, författare, år	Datum	Databas	Sökning	Avgränsningar/sökningar	Antal träffar	Antal relevanta träffar	Inkluderad i uppsatsen
En flerspråkig förskolas didaktik i praktiken. Skans, A. (2011).	24/1-22	Swepub	Flerspråkig förskola		11	4	Ja
Att lära av och med varandra : en etnografisk studie av musik i förskolan i en flerspråkig miljö. Ehrlin, A. (2012)	24/1-22	Swepub	Flerspråkig förskola		11	4	Ja
<u>Erbjudande till kommunikation i en flerspråkig förskola: Fria och riktade handlingsområden</u> . Ljunggren, Å.	24/1-22	Swepub	Flerspråkig förskola		11	4	Ja
Lära och leka med flera språk. Björk-Willén, P.	24/1-22	Swepub	Flerspråkig förskola		11	4	Ja
Preschool, Multilingualism and Translanguaging : Linguistic Diversity, Language Strategies and Participation. Torpsten, A. (2017)	31/1-22	Swepub	Native language preschool		6	1	Ja
Effects of non-native language exposure on the semantic processing of native language in preschool children, Takahashi m.fl. (2010)	31/1-22	GU supersök	Native language preschool	Avhandling Bokkapitel Titel	11	2	Ja
<u>Preschool teachers' attitudes toward children's native language maintenance.</u> Lung, B. (2008)	31/1-22	GU supersök	Native language preschool	Avhandling Bokkapitel Titel	11	2	Ja
Managing the unmanageable: curriculum challenges and teacher strategies in multicultural preschools in Sweden, Stier, J. m.fl. (2018)	1 /2-22	Education research complete	Preschool AND multiculturism	AND	60	1	Nej
<u>Språkliga normer i</u>	28/3-22	Swepub	Flerspråki	Tidsskriftsar	10	1	Ja

<u>förskollärautbildningen: ett kritiskt perspektiv.</u> Wedin, Å & Rosén, J.			g	tikel			
“Man blir lite osäker på om man gör rätt” - En studie om pedagogers arbete med flerspråkighet i förskolan Fredriksson, M & Lindgren Eneflo, E. (2019)	28/3-22	Swepub	Modersmå l	Tidskrift, refereegrans kad	23	3	Ja
<u>Med alla barn i fokus : om förskolans roll i flerspråkiga barns språkutveckling</u> Svensson, A (2012)	28/3-22	Swepub	Modersmå l	Tidskrift, refereegrans kad	23	3	Ja
<u>Ligger "nästan inföddlighet" i tvåspråkighetens natur? Om ålders- vs tvåspråkighetseffekter vid andraspråksinläring</u> Abrahamsson, N, Bylund, E. (2021)	28/3-22	Swepub	Modersmå l	Tidskrift, refereegrans kad	23	3	Nej
Disadvantage to Pre-school Children Learning a Foreign Language Farzaneh, M Movahed, M (2015)	29/3	GU supersök	Preschool AND native language AND approach	Vetenskapliga artiklar. Titel är (exakt) Preschool AND Ämnesord är (exakt) Native language AND Valfritt fält är (exakt) approach	75	4	Nej
The 'Awakening to Languages' approach at preschool: developing children's communicative competence Coelho, D. m.fl. (2018)	29/3	GU supersök	Preschool AND native language AND approach	Vetenskapliga artiklar. Titel är (exakt) Preschool AND Ämnesord är (exakt) Native language AND Valfritt fält är (exakt) approach	75	4	Ja
The impact of the First Language First model on vocabulary development among preschool bilingual children Schwartz, M. m.fl (2013)	29/3	GU supersök	Preschool AND native language AND approach	Vetenskapliga artiklar. Titel är (exakt) Preschool AND Ämnesord är (exakt) Native language AND Valfritt fält är (exakt) approach	75	4	Ja
The literacy environment of	29/3	GU	Preschool	Vetenskapliga artiklar. Titel	75	4	Ja

preschool classrooms in three Nordic countries: challenges in a multilingual and digital society Hofslundsengen, H. m.fl (2020)		supersök	AND native language AND approach	är (exakt) Preschool AND Ämnesord är (exakt) Native language AND Valfritt fält är (exakt) approach			
<u>Two languages in the air: a cross-cultural comparison of preschool teachers' reflections on their flexible bilingual practices</u> Palviainen, Å., Protassova, E., Mård-Miettinen, K., & Schwartz, M. (2016)	29/3	Education research complete	Preschool teacher AND native language	AND, peer reviewed, english, 2010-2022	100 (141 innan år)	5	Nej
<u>How do you say it in arabic, in Hebrew, in English?</u> Towards a better understanding of children's agentic behaviour in novel language learning Schwartz, M., Deeb, I., & Hijazy, S. (2019)	29/3	Education research complete	Preschool teacher AND native language	AND, peer reviewed, english, 2010-2022	100 (141 innan år)	5	Nej
<u>Do kindergaten teachers possess adequate knowledge of basic language constructs to teach children to read English as a foreign language?</u>	29/3	Education research complete	Preschool teacher AND native language	AND, peer reviewed, english, 2010-2022	100 (141 innan år)	5	Nej
<u>Parants don't want their children to speak their home language...</u> Hu, J., Torr, J., & Whiteman, P. (2014)	29/3	Education research complete	Preschool teacher AND native language	AND, peer reviewed, english, 2010-2022	100 (141 innan år)	5	Ja
<u>Linguistic Diversity as a Resource: More Than Identifying Children's Home Languages</u> Katz, L. (2011)	29/3	Education research complete	Preschool teacher AND native language	AND, peer reviewed, english, 2010-2022	100 (141 innan år)	5	Nej

<u>Singing as a language learning activity in multilingual toddler groups in preschool.</u> Kultti, A. (2013)	29/3 -22	Education research complete	Multilingual children AND preschool AND education	AND, peer reviewed	93	9	Ja
<u>Five Tips for Engaging Multilingual Children in Conversation.</u> de Sousa, E. Brook Chapman. (2019)	29/3 -22	Education research complete	Multilingual children AND preschool AND education	AND, peer reviewed	93	9	Nej
<u>Technology supported early literacy learning in a multilingual community preschool.</u> McGlynn-Stewart, M. mfl. (2019)	29/3 -22	Education research complete	Multilingual children AND preschool AND education	AND, peer reviewed	93	9	Ja
<u>Beyond Borders-Digital Tablets as a Resource for Pre-school Children's Communication in a Minority Language.</u> Petersen, P (2018)	29/3 -22	Education research complete	Multilingual children AND preschool AND education	AND, peer reviewed	93	9	Ja
<u>Making Space for Multilingualism: Using Translanguaging Pedagogies to Disrupt Monolingual Language Ideologies within a Culturally Responsive Kindergarten Curriculum.</u> McClain, J. Schrodt, K. (2021)	29/3 -22	Education research complete	Multilingual children AND preschool AND education	AND, peer reviewed	93	9	Ja
<u>Mealtimes in Swedish preschools: pedagogical opportunities for toddlers learning a new language.</u> Kultti, A. (2014)	29/3 -22	Education research complete	Multilingual children AND preschool AND education	AND, peer reviewed	93	9	Nej

Bilaga 3. Manuell sökning.

Tabell 3. Sökvägar för inkluderade- och exkluderade artiklar.

Artikel/studie	Hämtad från referenslista i	Inkluderad i studien
Second-Language Acquisition and Bilingualism at an Early Age and the Impact on Early Cognitive Development. Bialystok, E. (2017)	McGlynn-Stewart, M. mfl. (2019)	Nej
Flerspråkiga barn i förskolan: Villkor för deltagande och lärande. Kultti, A (2012)	Modersmålens inkludering i förskolans verksamhet: En studie om förskollärares metoder, kunskaper och erfarenheter i inkluderingsarbetet av modersmål i förskolan. Hämtad från https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1528520&dswid=-3803 2022-04-04	Ja

Bilaga 4. Protokoll databearbetning.

Tabell 4. Protokoll som fylldes i vid läsning av studier och artiklar.

Titel på vetenskaplig text/författare	
Land (som studien utförts i)	
Syfte (vad vill man undersöka)	
Metod	
Kvalitativ/kvantitativ?	
I vilken miljö och i vilken omfattning har studien gjorts?	
Ålder på möjliga barn i studien	
Teoretisk bakgrund	
Vems perspektiv? (Är det FL syn eller är det ur barnens utveckling?)	
Vilka strategier redogörs det för i arbete med barns modersmålsundervisning?	
Problematisering av strategier. Vad fungerar inte och varför?	
Finns det statistik i artikeln?	
Övriga kommentarer	

Bilaga 5. Protokoll för syntetisering, första analysfasen.

Tabell 5. Sortering utifrån kategorier.

Sång- och musikstunder	Kultti (2013)	Ehrlin (2012)	Coelho m.fl. (2018)	Skans (2011)	Fredriksson m.fl. (2019)	Kultti (2012)
Lära sig begrepp på barnets förstaspråk	Hoflundsen (2018)	Fredriksson m.fl. (2019)	Skans (2011)			
Matsituationer	Ljunggren (2013)					
Tillgängliga böcker på barnets förstaspråk/miljö	Hoflundsen (2018)	McClain m.fl. (2021)	Svensson (2012)	McGlynn-Stewart m.fl. (2019)		
Bokläsning och boksamtal	McClain m.fl. (2021)	Fredriksson m.fl. (2019)	Coelho m.fl. (2018)			
Leksituationer	Coelho m.fl. (2018)	Kultti (2012)	Ljunggren (2013)			
Samarbete med vårdnadshavare	McClain m.fl. (2021)	Fredriksson m.fl. (2019)	McGlynn-Stewart m.fl. (2019)			
Digitala verktyg	McGlynn-Stewart m.fl. (2019)	Fredriksson m.fl. (2019)	Petersen (2018)			
Transspråkande	McClain m.fl. (2021)	Hoflundsen m.fl. (2018)				

Bilaga 5. Forts. protokoll för syntetisering, första analysfasen.

Tabell 6. Sortering utifrån kategorier.

Förskolläraryt bildningen	Wedin & Rosén (2021)				
Exempel på hur situationer inte tas till vara	Kultti (2012)	Kultti (2013)			
Lyfta vikten av att uppmuntra/arbete med barns användning av förstaspråk	Schwartz (2013)	Svensson (2012)	Björk-Willén (2006)	Hu m.fl. (2014)	
Påverkan på hela barngruppen	Takahashi m.fl. (2010)	Coelho m.fl. (2018)	Björk-Willén (2006)	Ehrlin (2012)	Skans (2011)
Lärares språkkunskaper	Björk-Willén (2006)				
Läroplanens mål uppnåeliga	Fredriksson m.fl. (2019)				
Normer	Björk-Willén (2006)	Torpsten (2017)	Kultti (2012)		
Komplexiteten med VH	Hu m.fl. (2014)				